

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

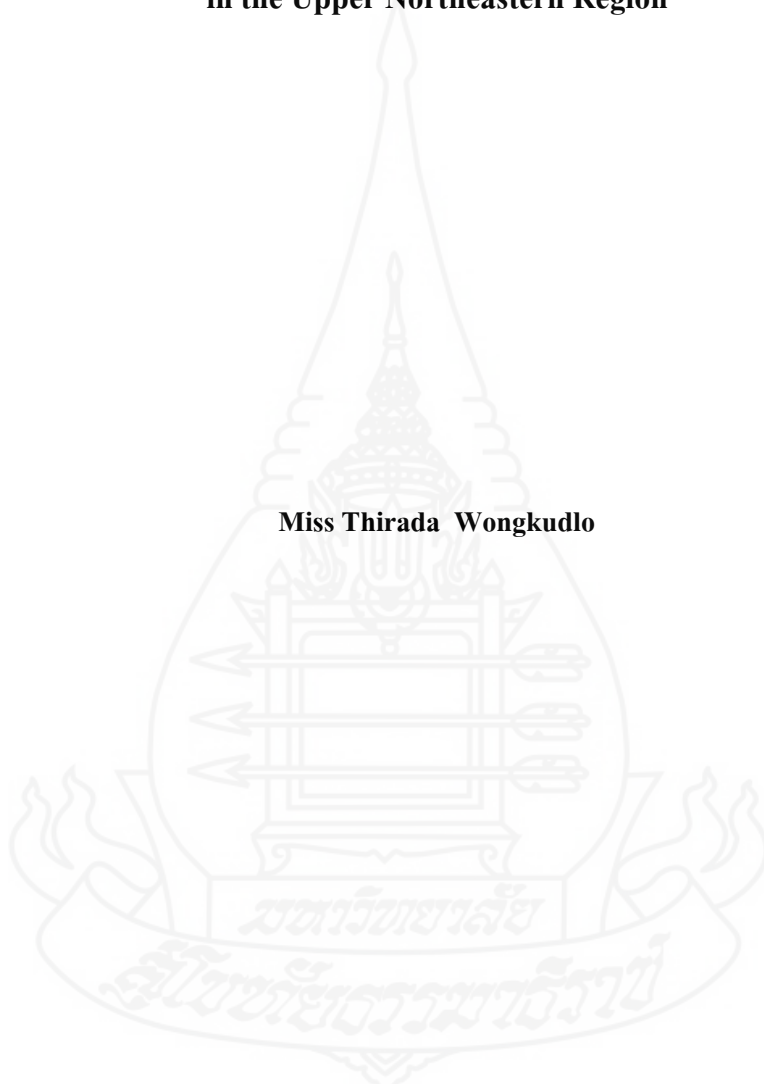
นางสาวธิดา วงษ์กุดเถาะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2561

**Guidelines for Development of Young Smart Farmer
in the Upper Northeastern Region**

Miss Thirada Wongkudlo

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agriculture Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2018

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
ชื่อและนามสกุล นางสาวธิดา วงษ์กุลเถาะ
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วิเศษ)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ผู้วิจัย นางสาวธิดา วงษ์กุลเดาะ **รหัสนักศึกษา** 2599000136

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

(2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน **ปีการศึกษา** 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ 2) ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ 3) ความพึงพอใจต่อเนื้อหาการเรียนรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5) ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ประชากรที่ศึกษามี 2 กลุ่มคือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ปี 2561 ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 ราย เก็บข้อมูลทุกรายโดยแบบสัมภาษณ์ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเกษตรกรรุ่นใหม่ 13 ราย เก็บข้อมูลทุกรายโดยการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรรุ่นใหม่มีอายุเฉลี่ย 29.72 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 6.76 ปี ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตรจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมากที่สุด มีพื้นที่ทำกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 7.26 ไร่ ทุกคนมีที่ดินเป็นของตนเองและมีการปลูกพืชผัก มีแรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2.38 คน และมีรายได้จากภาคการเกษตรต่อปีน้อยกว่า 200,000 บาท 2) เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ขั้นเตรียมความพร้อมผู้เรียนถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดและมีความพึงพอใจมากที่สุด 3) เกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจมากที่สุดต่อเนื้อหาการจัดกระบวนการเรียนรู้และมีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในระดับมาก 4) เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีปัญหาในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการจัดทำแผนธุรกิจมากที่สุด เสนอให้มีการสอนเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ 5) YSF และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นว่าแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ควรพัฒนาในประเด็นความรู้ ทักษะ และทักษะ ตามเกณฑ์การประเมินของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อพัฒนาตนเองสู่การเป็น Smart Farmer ต่อไป

คำสำคัญ แนวทางการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

Thesis title: Guideline for Development of Young Smart Farmers in The Upper Northeastern Region

Researcher: Ms.Thirada Wongkudlo; **ID:** 2599000136;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor;

(2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2018

Abstract

The objectives of this research were to study (1) general information of the young smart farmer (YSF), (2) the opinions of young smart farmer for developmental process, (3) the satisfaction and utilization after attending the learning process, (4) problems and recommendations for learning process, (5) the opinions of development guidelines of the young smart farmer process.

The population in this study has 2 group: 50 YSF pass 2018 training course of the office of Agricultural Extension and Development Division 4 in Khonkean Province, conducted by using the interview and 13 Young Smart Farmer 's officer, conducted by focus group. The data were analyzed using statistical program by frequency, percentage, mean, standard deviation, maximum and minimum values.

The findings of this study were as follows: (1) Average age of YSF was 29.72 years old. Most of them has been Bachelor's degree . Average of farming experience was 6.76 years. They get the most agriculture information from Information Technology. Average of sufficient farmland was 7.26 rai. Everyone has their own land and vegetable farming. They have average labors 2.38 person. The average farming income was less than or equal 200,000 THB/year. (2) YSF opinions that the process is the most appropriate and most satisfying. (3) YSF have most satisfied with the content of the learning process and they take advantage of the knowledge gained in high level. (4) Most of YSF has problems with Business plan by Lean Canvas, they would like to learn more. (5) YSF and Officer have opinions that guidelines for development young smart farmer should develop in knowledge, attitude and skills according to the assessment criteria of "Department of Agricultural Extension" for develop to be a Smart Farmer in the future.

Keywords: Guidelines for Development, Young Smart Farmer, Northeastern

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน ประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณี ต่างวิวัฒน์ และกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ และความช่วยเหลือต่างๆ ตลอดจนแก้ไข ข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านใน สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณ Young Smart Farmer จากทั้ง 12 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบนที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงาน Young Smart Farmer ระดับเขต ระดับจังหวัด และทุกท่านที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์ของ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านด้วยความเต็มใจยิ่ง

ธีรดา วงษ์กุศลเถาะ

ตุลาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	6
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้	9
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม	14
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ	17
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	19
นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร ที่เกี่ยวข้องกับ Young Smart Farmer	23
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37

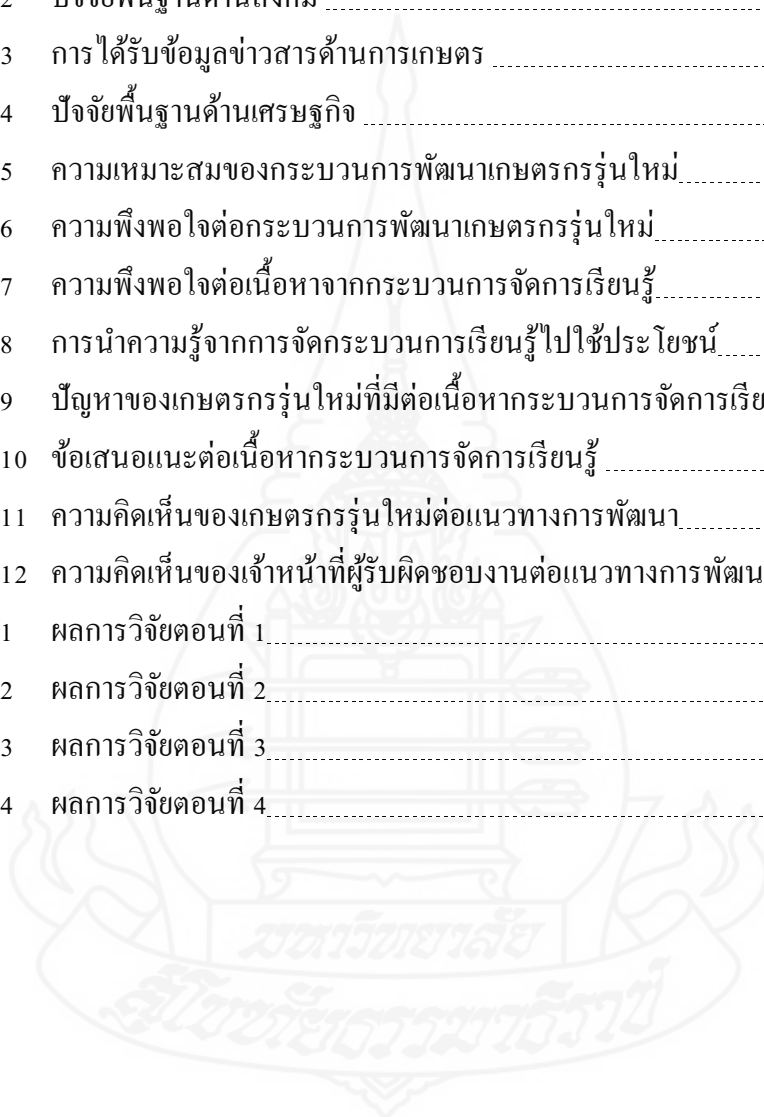
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	39
ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ	39
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่	48
ตอนที่ 3 ความพึงพอใจและการนำไปใช้ประโยชน์ของเนื้อหา จากกระบวนการจัดการเรียนรู้	53
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้	56
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่	59
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	68
สรุปการวิจัย	68
อภิปรายผล	73
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	82
แบบสัมภาษณ์	83
ประวัติผู้วิจัย	92

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล 40
ตารางที่ 4.2	ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม 41
ตารางที่ 4.3	การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร 42
ตารางที่ 4.4	ปัจจัยพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ 45
ตารางที่ 4.5	ความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ 49
ตารางที่ 4.6	ความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ 51
ตารางที่ 4.7	ความพึงพอใจต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ 54
ตารางที่ 4.8	การนำความรู้จากการจัดกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ 56
ตารางที่ 4.9	ปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อเนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้ 57
ตารางที่ 4.10	ข้อเสนอแนะต่อเนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้ 58
ตารางที่ 4.11	ความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อแนวทางการพัฒนา 59
ตารางที่ 4.12	ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานต่อแนวทางการพัฒนา 63
ตารางที่ 5.1	ผลการวิจัยตอนที่ 1 69
ตารางที่ 5.2	ผลการวิจัยตอนที่ 2 70
ตารางที่ 5.3	ผลการวิจัยตอนที่ 3 70
ตารางที่ 5.4	ผลการวิจัยตอนที่ 4 71

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย 3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคการเกษตรของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่การผลิตด้านการเกษตรยังมีผลผลิตคุณภาพต่ำ เกษตรกรมีรายได้น้อยกว่าส่วนหนึ่ง เนื่องจากเกษตรกรทำการผลิตโดยขาดความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ ขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดเพื่อประกอบการตัดสินใจสำหรับวางแผนการผลิต ตลอดจนการขาดความรู้ในด้านการรักษาคุณภาพ หรือพัฒนาผลผลิตให้เป็นสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน อีกทั้งจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรลดน้อยลง เป็นผลมาจากวิกฤตภัยธรรมชาติที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น สถานการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เกษตรกรอายุเฉลี่ยมากขึ้น เยาวชนรุ่นหลังหรือลูกหลานไม่สานต่ออาชีพเกษตร ยังมองว่าเป็นอาชีพที่เหนื่อย ลำบาก ได้ผลตอบแทนน้อย ไม่มีเกียรติในสังคม เกษตรกรเองไม่สนับสนุนให้ลูกหลานทำการเกษตร ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่นอกภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2560)

กรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการเกษตรของประเทศไทย ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ปี 2556 – 2561) ในการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งมีอายุ 17 – 45 ปี ให้เป็น Young Smart Farmer เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็น“ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง”และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น“ผู้จัดการเรียนรู้” มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการเกษตร ทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด จนเป็นเกษตรกรมืออาชีพที่เป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ ขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้ชุมชนเติบโตทางเศรษฐกิจจากฐานการเกษตรได้ และเตรียมความพร้อมสู่การเป็น Smart Farmer ต่อไป

ในปี 2561 กรมส่งเสริมการเกษตรได้มอบหมายให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1 - 9 ได้การดำเนินโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ให้กับ

เกษตรกรรมใหม่ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาของกรมส่งเสริมการเกษตรในระดับจังหวัดแล้วตั้งแต่ปี 2557-2560 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตรได้อย่างเกษตรกรรมมืออาชีพ

จากสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อเป็นการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนในรุ่นต่อไปของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการแข่งขัน ภาครัฐมีใจในอาชีพการเกษตร และเป็นต้นแบบให้กับผู้อื่นได้ จึงจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม เศรษฐกิจ กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ การนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้นำผลจากการศึกษามาใช้พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
- 2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- 2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้
- 2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น จำนวน 12 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม บึงกาฬ มุกดาหาร มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และอุดรธานี

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ในประเด็นปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อเนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

4.3 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ปีงบประมาณ 2561 โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – กันยายน 2561

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกรรุ่นใหม่ หมายถึง เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านการประเมินคุณสมบัติตามตัวชี้วัดของกรมส่งเสริมการเกษตร เป็น Young Smart Farmer และเข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ปีงบประมาณ 2561 ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น

5.2 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ หมายถึง การถ่ายทอดองค์ความรู้หรือหลักวิชาการหรือการปฏิบัติที่จะทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการดำเนินงานด้านการเกษตรตามตัวชี้วัดที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดในประเด็น ความรู้ ทัศนคติ และทักษะ ได้แก่ ด้านการผลิตและการรับรองมาตรฐาน ด้านการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิต ด้านการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต/แรงงาน/ทุน ด้านการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูล ด้านการตลาด ช่องทาง สื่อ การประชาสัมพันธ์ ด้านการเงิน การบัญชี ภาษี และการลงทุน ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม การผลิต/แปรรูป ฯ ด้านการถ่ายทอดความรู้/เทคโนโลยี /นวัตกรรม/ภูมิปัญญา มีความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และวางแผนในอาชีพการเกษตร ทำการผลิตที่

คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองผู้บริโภคน สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ/ตอบแทน/พัฒนา ชุมชนและสังคม ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง วิเคราะห์ตนเอง/สถานการณ์/ตลาด ได้ การนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีการจัดการของเหลือจากการผลิต เชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายการผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค เป็นจุดเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ/วิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือ ให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้ ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม/ภูมิปัญญาในการผลิต และดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5.3 เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน หมายถึง พื้นที่ 12 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม บึงกาฬ มุกดาหาร มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และอุดรธานี สังกัดสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น กรมส่งเสริมการเกษตร

5.4 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนา หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้านความเหมาะสมและความพึงพอใจของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อการจัดกระบวนการพัฒนาโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ปีงบประมาณ 2561 ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ การเตรียมความพร้อมผู้เรียน ประกอบด้วย การละลายพฤติกรรมและปรับความคาดหวัง กระบวนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 วิชา ประกอบด้วย การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ในเรื่องความหมาย ความเป็นมา และความสำคัญ การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผน การประยุกต์และบูรณาการแผน การจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas ความสำคัญและประโยชน์ องค์ประกอบและการปฏิบัติ ตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas การเขียนและนำเสนอโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุน ความสำคัญ ประโยชน์ และองค์ประกอบ หลักการเขียนและนำเสนอโครงการ ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ และเรื่องวิธีการและเทคนิคการบรรยายของวิทยากร สื่อประกอบการบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และระยะเวลา

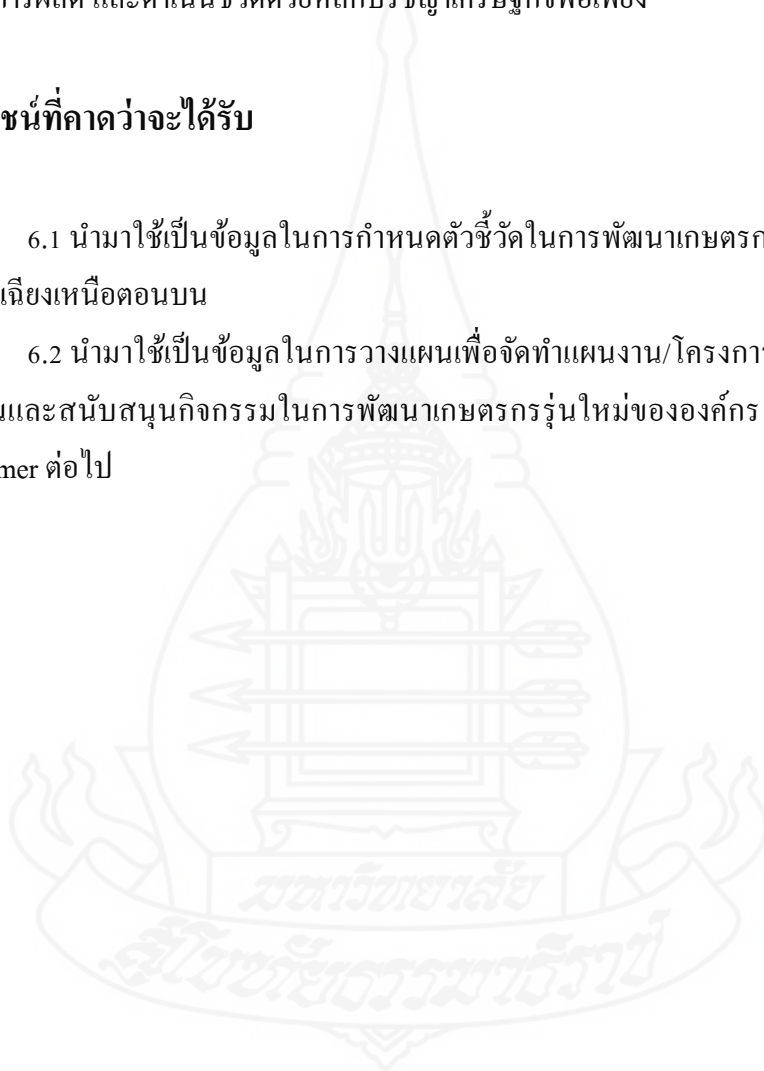
5.5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนา หมายถึง ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่และเจ้าหน้าที่ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ตามเกณฑ์การประเมินของกรมส่งเสริมการเกษตรในประเด็นความรู้ ทักษะคติ และทักษะ ได้แก่ ด้านการผลิตและการรับรองมาตรฐาน ด้านการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิต ด้านการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต/แรงงาน/ทุน ด้านการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูล ด้านการตลาด ช่องทาง สื่อ การประชาสัมพันธ์ ด้านการเงิน การบัญชี ภาษี และการลงทุน ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม การผลิต/แปรรูป ฯ ด้านการถ่ายทอดความรู้/เทคโนโลยี /นวัตกรรม/ภูมิปัญญา มีความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และวางแผนในอาชีพการเกษตร ทำการผลิตที่คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองผู้บริโภคน สังคม และสิ่ง

แวดล้อม ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ/ตอบแทน/พัฒนา ชุมชนและสังคม ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง วิเคราะห์ตนเอง/สถานการณ์/ตลาด ได้ การนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง ผลិតสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีการจัดการของเหลือจากการผลิต เชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายการผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค เป็นจุดเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ/วิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือ ให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้ ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม/ภูมิปัญญาในการผลิต และดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 นำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดตัวชี้วัดในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

6.2 นำมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนเพื่อจัดทำแผนงาน/โครงการในการส่งเสริมการดำเนินงานและสนับสนุนกิจกรรมในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ขององค์กร ซึ่งจะพัฒนาให้เป็น Smart Farmer ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการวิจัย เพื่อนำมาเป็นหลักสำหรับการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี ตัวแปรของการศึกษา การกำหนดคำถามสำหรับการสร้างเครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์ และการอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
6. แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

1.1 ความหมายของการพัฒนา

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2557, น.42-43) ให้ความหมายการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิมเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นได้มีการกำหนดไว้ก่อนและครอบคลุมทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ หรืออาจแบ่งเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาในแง่ที่เป็นกระบวนการ จะประกอบด้วยหลายขั้นตอน ที่มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยง และสอดคล้องกัน การพัฒนายังเป็นกระบวนการต่อเนื่อง คือ หลังจากดำเนินกิจกรรมพัฒนากิจกรรมหนึ่งผ่านไปแล้ว ก็จะนำไปสู่การเริ่มดำเนินกิจกรรมพัฒนาอีกเรื่องอื่นต่อ ๆ ไปอีก

สมคิด บางโม (2553, น.13) ให้ความหมายการพัฒนา หมายถึง กระบวนการทุกอย่างที่จะทำให้สิ่งที่มีอยู่เจริญขึ้น ดีขึ้น เป็นประโยชน์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตัวคน ระบบงาน องค์กร สถานที่ ทฤษฎี ความรู้สึกนึกคิด ฯลฯ

1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2556, น.8-15) สรุปแนวความคิดของการพัฒนา 4 ประการ คือ

1) การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนา หมายถึง กระบวนการเคลื่อนย้ายจาก “การด้อยพัฒนา (under development)” ให้หลุดพ้นจากความยากจน ซึ่งจะแสวงหาและบรรลุถึงได้อย่างแท้จริงโดยวิธี “การวางแผนเพื่อการพัฒนา” (planning for development)” กล่าวคือ การพัฒนาเป็นการปรับปรุงเงื่อนไขที่ไม่พึงปรารถนาต่างๆในระบบสังคมเงื่อนไขซึ่งทำให้ภาวะการด้อยพัฒนาเป็นอยู่ตลอดไปในขณะที่การวางแผนเป็นการค้นหาหนทางที่ประสานงานกันขึ้นมาตามหลักการแห่งเหตุและผลเป็นระบบของมาตรการทางนโยบายซึ่งสามารถทำให้เกิดการพัฒนา การพัฒนาจึงเป็นการวางแผนเพื่อหามาตรการให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากที่ไม่พึงปรารถนา

2) การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ การพัฒนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวนหรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นความพยายามที่ตั้งใจกระทำเพื่อเปลี่ยน โครงสร้างสังคมของประชากรเป้าหมายโดยโครงการที่วางขึ้นเพื่อให้บุคลากรเฉพาะชุดหนึ่งปฏิบัติกรให้บรรลุผลตามเป้าหมายด้วยกลวิธีการทำงานพัฒนาต่างๆและโครงการดังกล่าวต้องเกี่ยวข้องกับขนาดของหน่วยสังคมเป้าหมาย แม้ว่าประชาชนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มจะได้รับผลจากการพัฒนาแต่โดยทั่วไปแล้วโครงการพัฒนามักจะมุ่งถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อสังคมโดยรวม จะเห็นได้ว่าตามนัยดังกล่าวการพัฒนาครอบคลุมแนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติการเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมตามแผนการและโครงการที่กำหนดขึ้น

3) การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี การพัฒนามีลักษณะของการปฏิบัติที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตและการแบ่งชนชั้นทางสังคม ฉะนั้นการพัฒนาจึงครอบคลุมไม่เพียงแต่การปรับตัวในระบบสังคม แต่ยังครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งสังคมไปสู่ รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของรูปแบบอื่น บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงนี้คือการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของระบบอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งเป็นผลตามมา การพัฒนาจึงเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงสังคมประเพณีนิยมหรือสังคมหัวเลี้ยวหัวต่อ (ช่วงเปลี่ยนผ่าน) ไปเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยนักคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมทางเทคนิค

4) สมมติฐานของการพัฒนา อย่างไรก็ตาม การพัฒนานอกจากจะมีความหมายดังที่กล่าวมาแล้วยังมีความหมายในลักษณะต่างๆ กันไปอีก ในที่นี้จะขอเสนอสมมติฐานพื้นฐานบางประการของการพัฒนา ดังนี้

(1) การพัฒนาเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยม (a Value Concept) คือ ขึ้นอยู่กับการประเมินคุณค่าของมนุษย์ โดยที่มนุษย์แต่ละคนมีค่านิยมที่ไม่มีมาตรฐานเดียวกันจึงต้องมี

การเปรียบเทียบกัน เมื่อเปรียบเทียบแล้วสิ่งที่ไม่ดีก็ต้องการปรับปรุง (improvement) การพัฒนาจึงมีความหมายที่เป็นไปตามค่านิยมที่ใช้ในการพิจารณา (value judgments) (Seer, 1970: 1-2) แก่นแท้ของค่านิยมทางการพัฒนา (the core development values) ของสังคมมนุษย์ในโลกทุกวันนี้ ได้แก่ ความเป็นธรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ (social and economic justice) อิสรภาพทางการเมือง ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (political freedom both in a national and international context) ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและความสะดวกสบายทางวัตถุ (economic prosperity and material comfort) ชีวิตที่สุขสมบูรณ์ (healthy life) และประชาชนที่ “รู้แจ้ง” หรือมีการศึกษาดี (“enlightened” or educated persons)

(2) การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม (a Social Structural Change) เพื่อให้บรรลุถึงค่านิยมทางการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น สังคมต้องเปลี่ยนโครงสร้างไปในทางที่ให้โอกาสในการทำงาน เพื่อให้การบรรลุผลตามค่านิยมทางการพัฒนาเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น การพัฒนาจึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อเพิ่มหรือประกันความเป็นไปได้ดังกล่าว

(3) การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดสรรและการกระจายทรัพยากรของสังคม ลักษณะของโครงสร้างสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนา คือ การจัดสรรทรัพยากร หรือระบบการกระจายทรัพยากรของสังคม (resource allocation or the distributive system of society) เพราะแก่นแท้ของค่านิยมทางการพัฒนาข้างต้นทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการกระจายทรัพยากรของสังคม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง (structural change) จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดสรรทรัพยากรของสังคมนั่นเอง

(4) การพัฒนาขึ้นอยู่กับผู้นำทางการเมือง ปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งเสริมหรือขัดขวางกระบวนการพัฒนา คือ ภาวะผู้นำทางการเมือง (political leadership) ผู้นำทางการเมืองมีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะมีอำนาจในการควบคุมพลังในสังคม และมีอำนาจในการตัดสินใจ (greater control over force in society and over decision-making) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความขัดแย้งทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาได้

ฉะนั้นการพัฒนาเป็นการพัฒนามนุษย์ การเห็นความสำคัญของมนุษย์มากกว่าผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจสังคมการปกครอง และการเมือง อาจเกิดจากการผสมผสานการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปรับตัวทำให้ดีขึ้น เจริญก้าวหน้า มีกระบวนการติดต่อ โดยผู้นำจะมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างสัมพันธ์ เชื่อมโยง สอดคล้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

2.1 ความหมายของการเรียนรู้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.3) ให้ความหมาย การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมจากการได้รับประสบการณ์ที่เกษตรกรมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด อาจปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีหรือไม่ดี แต่การเรียนรู้ในงานส่งเสริมการเกษตร ควรปรับเปลี่ยนเกษตรกรไปในทางที่ดีขึ้น มีความรู้เพิ่มขึ้น

2.2 ปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.25-26) อธิบายถึง ปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ว่า ประกอบด้วย

1) ตัวผู้เรียน (Learner) หมายถึง เกษตรกร องค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย จะต้องไม่ปิดตัวเองสำหรับการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาสมาชิกและองค์กร ซึ่งเกษตรกร กลุ่ม และองค์กรจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะเรียนรู้อะไร มีเป้าหมายเพื่ออะไร แหล่งเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และวิธีการประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของเกษตรกร กลุ่ม และองค์กร ซึ่งสามารถทำได้ด้วยตนเองหรือขอความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้อื่น

2) สิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่เป็นตัวกระตุ้น (Stimulus Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เข้ามากระทบและทำให้เกิดการอยากเรียนรู้ซึ่งอาจเป็นสถานการณ์ที่พบเห็นหรือได้รับรู้เทคโนโลยีเป็นประโยชน์หรือนำมาปรับประยุกต์ใช้กับกิจกรรมที่ทำอยู่ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ

3) ปฏิกริยาตอบสนอง (Response) หมายถึง ปฏิกริยาของเกษตรกร กลุ่มหรือองค์กรที่ได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม จนทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับเกษตรกร กลุ่มหรือองค์กร

2.3 ประเภทของการเรียนรู้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.26-27) กล่าวถึง ประเภทของการเรียนรู้ ขององค์กรมี 3 ประการ คือ

1) การเรียนรู้เชิงปรับตัว เกิดขึ้นเมื่อตัวบุคคล ทีมหรือองค์กร ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ที่กระทำไปโดยอาศัยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นหลักนำไปสู่การประเมินผลและสู่การพิจารณาไตร่ตรองเพื่อจัดการกับปัญหาความยากลำบาก

2) การเรียนรู้เชิงคาดการณ์ เกิดขึ้นเมื่อองค์กรคาดการณ์ถึงอนาคตในหลากหลายรูปแบบ โดยพยายามหลีกเลี่ยงผลลัพธ์และประสบการณ์ในทางลบด้วยการระบุโอกาสที่ดีที่สุดใน

อนาคตพร้อมๆ กับการค้นหาหนทางที่จะบรรลุผลสำเร็จให้ได้ ทำให้เราสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้เชิงรุกและสร้างสรรค์

3) การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาจริงๆ เน้นไปที่แสวงหาความรู้จริงและดำเนินการตามหนทางของการแก้ปัญหาให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งเป็นวิธีเชิงการเรียนรู้วิธีหนึ่งทำให้เกษตรกร และองค์กรสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น ทั้งยังสามารถประเมิน และแก้ปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี โดยนำเอาการสร้าง และการตั้งคำถามใหม่ๆ เกี่ยวกับความรู้ที่มีอยู่ และการพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับการกระทำที่เกิดขึ้นทั้งระหว่าง หน้าและหลังการแก้ปัญหามา รวมเข้าด้วยกัน

2.4 กระบวนการเรียนรู้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.3) ให้ความหมาย กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ เกิดความรู้และความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.75) กล่าวว่า หลักการสร้างกระบวนการเรียนรู้ สำหรับนักส่งเสริมการเกษตรจะใช้วิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้หลัก ๆ 3 วิธี คือ

1) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกร เช่น การจัดประชุมกลุ่มย่อย จัดประชุมสัมมนา หรือจัดเวทีเปิดการเรียนรู้

2) การพาเกษตรกรไปศึกษาดูงานกลุ่ม หรือองค์กรที่ประสบผลสำเร็จ

3) การจัดฝึกอบรม ตามความสนใจของเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.3-5) ได้ให้ความหมาย กระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนตั้งแต่การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล การจัดการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองหรือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเกษตรกร ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะดังนี้

1) เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะเกษตรกรจำเป็นต้องเรียนรู้เสมอ เพื่อพัฒนาชีวิตจิตใจของตนเอง

2) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งการคิด วิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา ดำเนินการตามแผนรวมถึงประเมินผลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3) เป็นกระบวนการที่เกษตรกรใช้ในการสร้างความเข้าใจหรือการสร้าง ความหมายของสิ่งต่างๆ ให้แก่ตนเอง ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้มิใช่เป็นเพียงการรับข้อมูลหรือ

ประสบการณ์เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการของการจัดการและใช้ประโยชน์จากข้อมูลและประสบการณ์

4) เป็นกระบวนการทางสังคม เนื่องจากเกษตรกรอยู่ในสังคมที่มีการปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา การพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน จึงสามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ขยายมุมมองและขอบเขตของความรู้ ซึ่งเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สถานที่ ทั้งในครอบครัว ชุมชน และในแปลง ฯลฯ

5) เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต บริบทสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของเกษตรกร

6) เป็นกระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลง โดยกระตุ้นให้เกษตรกรสนใจแสวงหาความรู้ เกิดความใฝ่รู้ เรียนรู้ รวมทั้งไม่ตัดสินใจต่าง ๆ จากปรากฏการณ์ที่เห็นก่อนที่จะคิดใคร่ครวญถึงสาเหตุ ที่มาที่ไป และปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อเกษตรกรสามารถสร้างความรู้ขึ้นใช้เอง ได้ค้นพบสิ่งที่เป็นความจริงด้วยตนเอง จะสามารถคิดด้วยความรู้สึกลึกซึ้งโดยปราศจากความกลัว (เกิดปัญหา) และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก คือการเปลี่ยนแปลงภายใน ได้แก่ ปริมาณความรู้ ความคิด ทักษะ ค่านิยม จิตสำนึก เป็นต้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงภายนอก ได้แก่ พฤติกรรม ทักษะ และความชำนาญ เป็นต้น

2.5 การจัดการเรียนรู้

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2557, น.4) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะต้องตอบสนองปัญหา ความต้องการของเขา ผู้เรียนร่วมคิด ร่วมออกแบบ ร่วมจัดการขับเคลื่อน ร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมทบทวน ร่วมติดตาม ร่วมกำกับ โดยมุ่งให้เกิดผลกับเขาเป็นหลัก

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2557, น.3) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ เป็นการผสมผสาน

- 1) วิธีการ รูปแบบ ช่องทางเรียนรู้
- 2) คน ทีม หน่วยงานขับเคลื่อน
- 3) ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เรียน
- 4) ทรัพยากรที่ใช้
- 5) แผนงาน โครงการ

ในขณะที่การเรียนรู้ด้วยกิจกรรม จะมีจุดเน้นในประเด็น

- 1) เน้นและให้ความสำคัญที่ตัวผู้เรียนเป็นอันดับแรก (ไม่เน้นเฉพาะความสำเร็จของงาน)
- 2) เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลุ่ม
- 3) เน้นการมีส่วนร่วมจากกิจกรรมเป็นสื่อ

- 4) ให้บรรยากาศที่ดี
- 5) นักพัฒนาตั้งคำถาม สร้างเงื่อนไขให้คิด
- 6) จะมีข้อสรุปหลากหลาย
- 7) ขยายผลถึงกิจกรรม/เรื่องอื่น ๆ ต่อไป

2.6 หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

รุ่งอรุณ ไสยโสภณ (2557) กล่าวไว้ว่า หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มีดังนี้

- 1) พิจารณาและให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to learn) นั่นคือ บุคคลจะเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากมีความต้องการในการเรียนสิ่งนั้น ๆ
- 2) สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environment) ต้องมีความสะดวกสบายเหมาะสมตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน (Trust and Respect)
- 3) ควรคำนึงถึง ความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคล และรูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Style) ที่มีความหลากหลาย
- 4) ต้องคำนึงถึง ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า
- 5) ควรได้พิจารณาถึงการดูแลและให้ความสำคัญกับเนื้อหาและ กิจกรรมในการเรียนรู้ (Learning Content and Activities)
- 6) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic Problems) และนำการเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา
- 7) ต้องให้การเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้านสติปัญญาและทางด้านร่างกายในการจัดกิจกรรมเรียนรู้
- 8) ควรให้มีเวลาพอเพียงในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ ๆ การฝึกทักษะใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
- 9) ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ได้
- 10) ให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพ หรือ สมรรถภาพในการเรียนรู้ จนกระทั่งเขาได้แลเห็นถึงความก้าวหน้าว่า สามารถบรรลุเป้าหมายได้
- 11) บุคคลจะเชื่อมั่นในความรู้ที่เกิดจากตนเองมากกว่าคนอื่นบอก
- 12) บุคคลจะยอมรับความคิดและพฤติกรรมใหม่ เมื่อบุคคลนั้นยอมรับว่า เป็นสมาชิกของสังคมและได้สื่อสารตกลงถึงความคาดหวังและบทบาทใหม่ร่วมกัน

2.8 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.5-6) ได้สรุปปัจจัยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง มีดังนี้

1) การเปิดโอกาสให้เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้จะเกิดได้ดี โดยการจัดกระบวนการที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เรียนรู้ ได้คิด จากหลากหลายวิธีการทั้งจากสื่อ การลงมือปฏิบัติจริง และที่สำคัญคือมีการสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

2) ความแตกต่างของเกษตรกร คำนึงถึงแตกต่างระหว่างเกษตรกรในด้านความสามารถระหว่างสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกาย จิตใจ และสร้างโอกาสให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

3) เนื้อหาสาระ การเรียนรู้มีความสอดคล้องกับวัย ความถนัดและความสนใจของเกษตรกร

4) แหล่งเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพียงพอที่จะทำให้เกษตรกรได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัดและความสนใจ

5) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกร มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูลช่วยเหลือ มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถกทอดความคิดไปสู่การแก้ปัญหาาร่วมกัน

6) ความศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรมีความศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีใจรักที่จะเรียนรู้ สนใจในสาระที่เรียน รวมทั้งสนใจสนใจในกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องมีความเชื่อว่าเกษตรกรสามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน

7) ความเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้กับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเกษตรกรสามารถนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์จริง

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2557, น.6) กล่าวถึง กลไกขับเคลื่อนให้สำเร็จ จะต้อง

1) มีปฏิบัติกรต้นแบบเป็นตัวอย่างที่ดี

2) มีวิทยากรผู้รู้

3) มีกระบวนการผู้จัดการเรียนรู้

4) มีผู้เรียนรู้ที่สนใจจะเรียนรู้

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2557, น.7) กล่าวว่า ปัจจัยเอื้อของกรมส่งเสริมการเกษตรต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล สามารถพัฒนาเกษตรกร บุคลากรและสร้างนวัตกรรมในการส่งเสริม โดยสรุป มีปัจจัยเอื้อของกรมส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

1) มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ มีความเชี่ยวชาญหลายด้าน สามารถบูรณาการได้

2) มีผู้รู้ มีเกษตรกรต้นแบบที่เป็นเครือข่าย

3) มีรูปธรรม มีตัวอย่างให้นำมาจัดการเรียนรู้ได้

- 4) เจ้าหน้าที่เราเป็นคนรุ่นใหม่ ใฝ่รู้ อยากทำเป็น ทำได้ ทำท่าย
- 5) ใช้ IT นำมาเป็นเครื่องมือได้ทั้งส่วนกลางและพื้นที่
- 6) มีสื่อมากมาย ของเรา ของเพื่อน มีบทเรียน มีอุปกรณ์ เครื่องมือ เอามาใช้ได้
- 7) มีการจัดกิจกรรม อบรม พัฒนาด้านต่าง ๆ หลายหลักสูตร
- 8) มีภาคีเครือข่าย หน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษาที่เชื่อมโยงได้
- 9) ระบบ MRCF สอดรับกับการพัฒนา

ดังนั้น การเรียนรู้ คือการปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมจากการได้ฝึก หรือปฏิบัติจนเกิดข้อสรุปที่เป็นการเรียนรู้ความเข้าใจ สามารถทำได้และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง การเรียนรู้อาจเกิดจากการเก็บข้อมูลนำไปปฏิบัติเรียนรู้การเชื่อมโยงระหว่างความเหมือนหรือความเกี่ยวข้องระหว่างข้อมูลใหม่กับข้อมูลเก่าความสามารถในการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับใจที่จะเรียนรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความอยากที่จะเรียนรู้และมีส่วนร่วม เรียนรู้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและมีการดำเนินการจัดการกับข้อมูล สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ในสังคมได้ด้วย

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม

3.1 ความหมายของการฝึกอบรม

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2554, น.3) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะหรือความชำนาญ (skills) และทัศนคติ (attitude) ที่เหมาะสมให้เกิดแก่บุคลากรอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะที่ สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร (Organization Goal) และสภาพแวดล้อม โดยทั่วไป (Environment) เพื่อยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น และทำให้บุคลากรมีความเจริญก้าวหน้า ในหน้าที่การงานมากยิ่งขึ้น

สมคิด บางโม (2553, น.14) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการเพิ่ม ประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคลโดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) และทัศนคติ (attitude) อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความ เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และองค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ถือว่าการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคล

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่าได้ว่าการฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคล ในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ทักษะ ทักษะคิด เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น สามารถนำความรู้ แนวคิดใหม่ๆ มาใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์

3.2 องค์ประกอบที่สำคัญของการฝึกอบรม

นางสุดา เชนนะสิริ (2548, น.11) ระบุว่า การฝึกอบรมต้องมีคณะบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องดำเนินงาน และมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายส่วน เพื่อให้การฝึกอบรมบรรลุตามเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ฝ่ายจัดการฝึกอบรม ประกอบด้วย

- คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการฝึกอบรม โดยส่วนมากหน่วยงานของรัฐจะมีคณะกรรมการชุดนี้ ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ระดับกรมเป็นผู้ให้คำปรึกษากับคณะกรรมการดำเนินการฝึกอบรม หรือถ้าเป็นองค์กรเอกชนก็จะตั้งบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิเรียกว่า คณะกรรมการที่ปรึกษา

- คณะกรรมการดำเนินการฝึกอบรม เป็นคณะบุคคลรับผิดชอบโดยตรงในการจัดฝึกอบรมและการจัดการบริการต่างๆ เพื่อให้การฝึกอบรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์

- วิทยากร เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่ฝึกอบรม อาจเชิญบุคคลภายนอกตามที่เห็นสมควรและเหมาะสม หรือเป็นบุคคลในคณะกรรมการอำนวยการ หรือคณะกรรมการดำเนินการฝึกอบรม มาทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการฝึกอบรม

2) อาคารสถานที่จัดการฝึกอบรม การจัดการฝึกอบรมแต่ละหลักสูตรต้องพิจารณาเรื่องอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เป็นสำคัญ เพราะอาคารสถานที่ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการฝึกอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น ห้องประชุม ต้องมีขนาดกว้างเหมาะกับจำนวนสมาชิก โต๊ะ ที่นั่ง สะดวกต่อการเคลื่อนย้ายจัดกลุ่มย่อย บรรยากาศในห้องอุณหภูมิไม่ร้อนและเย็นจนเกินไป ไม่มีกลิ่น และเสียงรบกวน หรือแสงสว่างมากเกินไป พื้นและผนังห้องสะอาดมีอุปกรณ์ประจำห้องครบถ้วน ห้องอาหารสะอาด ห้องนอนสะอาด เป็นต้น

3) การติดต่อประสานงาน ฝ่ายจัดฝึกอบรมจะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ในการติดต่อประสานงานกับสมาชิกและหน่วยงานอื่นๆ

4) วัสดุ อุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็น เช่น เครื่องขยายเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่นวีดีโอ เครื่องคอมพิวเตอร์ ปากกาเขียนกระดานไวท์บอร์ด

5) หลักสูตรและเนื้อหา ฝ่ายดำเนินการต้องทำหลักสูตรเนื้อหาเกี่ยวกับการอบรม ระบุวิทยากรและกำหนดจำนวน ชั่วโมงเวลาอบรมไว้ในตารางให้ชัดเจน จัดเผยแพร่ในเอกสารโครงการให้สมาชิกผู้เข้ารับการอบรมได้ทราบ

6) งบประมาณค่าใช้จ่าย งบประมาณการฝึกอบรมได้กำหนดไว้ในแผนและจัดสรรไว้ในโครงการ ฝ่ายฝึกอบรมต้องระบุดงบประมาณทั้งหมด และแยกเป็นงบประมาณค่าใช้จ่าย ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าอาหารสมาชิก ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการอบรม ตลอดจนค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดที่ต้องเตรียมไว้สำหรับการจัดฝึกอบรม

7) ผู้เข้ารับการอบรมหรือบุคคลที่แจ้งความจำนงเข้ารับการอบรมต้องมีข้อมูลครบถ้วน เช่น ชื่อ นามสกุล วุฒิการศึกษา อายุ สถานภาพ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ งานที่ทำอยู่ ทั้งนี้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดฝึกอบรม ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมจึงอยู่ที่ผู้เข้ารับการอบรม

3.3 วิธีการฝึกอบรม

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2554, น.23-33) ได้ระบุวิธีการฝึกอบรม ได้แก่

1) การบรรยาย (Lecture) เป็นวิธีที่นิยมทั่วไป เพราะง่ายต่อการจัดการ อาจเป็นการบรรยายประกอบสื่อหรือโสตทัศนต่างๆ เหมาะกับการฝึกอบรมในเรื่องที่เป็นการเสนอแนวคิดใหม่ๆ สามารถจัดสำหรับกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมจำนวนมากได้ สามารถกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจ โดยเน้นสรุปเนื้อหาวิชาที่สำคัญได้สะดวก แต่มีข้อจำกัด คือ เป็นการสื่อสารทางเดียว อาจทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเบื่อหน่าย

2) การสาธิต (Demonstration) วิธีนี้เหมาะสำหรับการฝึกอบรมที่ต้องแสดงให้เห็นกระบวนการขั้นตอนรายละเอียดเป็นลำดับ จะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจได้ชัดเจนกว่าการบรรยายอย่างเดียว เป็นการแสดงให้เห็นการปฏิบัติจริงและลองปฏิบัติ ทำให้เกิดทักษะ แต่มีข้อจำกัด คือ เหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรมจำนวนน้อย

3) การอภิปราย (Group Discussion) วิธีการนี้เหมาะสำหรับหัวข้อการฝึกอบรมที่กำลังอยู่ในความสนใจของบุคคลทั่วไป แบ่งเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

- การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) เป็นการอภิปรายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3-10 คน ร่วมให้ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข มีผู้ทำหน้าที่ดำเนินการอภิปราย มีหน้าที่ในการประสานเชื่อมโยง และสรุปการอภิปรายของแต่ละคน

- การอภิปรายแบบแลกเปลี่ยนความรู้ หรือการอภิปรายแบบชุมนุมปาฐก (Symposium) ประกอบด้วยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ 2-6 คน มีผู้ทำหน้าที่ดำเนินการอภิปราย มีหน้าที่ในการประสานเชื่อมโยง และสรุปการอภิปรายของแต่ละคน และมีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมอบรมซักถามข้อสงสัยหรือปัญหาต่างๆ

- การอภิปรายแบบคอลโลควี (Colloquy Discussion) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลุ่มละครึ่ง ฝ่ายผู้แทนเสนอปัญหาและข้อคิด

ฝ่ายผู้ทรงคุณวุฒิตอบปัญหาและแสดงความคิดเห็น ผู้ทำหน้าที่ดำเนินการอภิปราย ทำหน้าที่เชื่อมโยงคำถามคำตอบ

- การอภิปรายโต๊ะกลม (Round Table Discussion) เป็นการอภิปรายระหว่างผู้เข้ารับการศึกษา จำนวน 6-20 คน ในเรื่องที่สนใจร่วมกันหรือเป็นประโยชน์ร่วมกันแบบไม่เป็นทางการ

4) การระดมสมอง (Brain Storming) เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการฝึกอบรมในกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมที่มีความรู้ในระดับเดียวกัน มีความสนใจในเรื่องที่คล้ายคลึงกัน ปฏิบัติงานคล้ายกัน มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องเดียวกัน แต่วิธีนี้ไม่เหมาะที่จะใช้ในการอบรมช่วงแรก เพราะผู้เข้ารับการศึกษาอบรมยังไม่คุ้นเคยกัน

5) ทัศนศึกษา (Field Trip) เป็นการนำผู้เข้ารับการศึกษาไปยังสถานที่อื่นนอกจากสถานที่จัดอบรม โดยไปเป็นกลุ่มทั้งหมดที่เข้าอบรม หรือแยกเป็นแต่ละกลุ่มย่อย ตามความสนใจของสมาชิกที่จะเลือกชมสถานที่ต่างๆ ช่วยให้ผู้เข้ารับการศึกษาได้เห็นการปฏิบัติจริง สร้างความกระตือรือร้น สร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดให้เกิดแก่สมาชิก

การฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะหรือความชำนาญ (skills) และทัศนคติ (attitude) ที่เหมาะสม มีหลายวิธีการสามารถนำมาผสมผสานกันได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รับประโยชน์สูงสุด

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

4.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

พชรพลย์ เอี่ยมอากรณ์ (2557) อ้างถึงใน ขจรวิทย์ วัฒนวรรณ (2548, น.5) ได้รวบรวมกลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในรูปแบบของแรงจูงใจไว้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1) ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's theory motivation) ทฤษฎีนี้เขาได้เสนอความต้องการในด้านต่าง ๆ กัน ของมนุษย์เรียงลำดับจากความต้องการขั้นพื้นฐาน เพื่อการอยู่รอดไปจนถึงความต้องการทางสังคมและความต้องการยอมรับนับถือจากกลุ่มว่าตนมีคุณค่า และการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น มาสโลว์ ถือว่าการเรียงลำดับความต้องการนี้มีความสำคัญ โดยมนุษย์จะมีความต้องการในระดับสูงๆ ได้ก็ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้ว

2) ทฤษฎีการจูงใจการบริหารรักษาของ Herzberg ได้กล่าวถึงปัจจัยการจูงใจซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานด้านความพึงพอใจ ได้แก่ โอกาส ความสำเร็จ การยอมรับ ความ

รับผิดชอบความเจริญก้าวหน้า และปัจจัยการบำรุงรักษา ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความพึงพอใจ ได้แก่ นโยบายขององค์กร สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3) ทฤษฎีแรงจูงใจของ Mc Celland ซึ่งแบ่งความต้องการของมนุษย์ เป็น 3 ประเภท คือ ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการมีอำนาจ และความต้องการความสัมพันธ์ โดยความต้องการความสำเร็จหรือที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้น ถ้าบุคคลใดมีสูงจะมีความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งให้ลุล่วงไปด้วยดี และแข่งขันกันมาตรฐานอันดีเยี่ยม

4) ทฤษฎีการคาดหวังของ Vroom ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของบุคคล จะประเมินความเป็นไปได้ของผลที่จะบังเกิดขึ้นแล้ว จึงดำเนินการปฏิบัติที่ตนคาดหวังไว้ การจูงใจขึ้นอยู่กับ การคาดหวังของมนุษย์ต่อผลที่เกิดขึ้น ทฤษฎีการคาดหวังของ Vroom นี้ ทำนายว่าบุคคลจะร่วมกิจกรรมที่เขาคาดหวังว่าจะได้รับรางวัลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เขาปรารถนา

4.2 การวัดความพึงพอใจ

ภณิดา ชัยปัญญา (2541, น.11) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1) การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถาม ต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าว อาจถามความพอใจในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ตอบทุกคนมาเป็นแบบแผนเดียวกัน มักใช้ในกรณีที่ต้องการข้อมูลกลุ่มตัวอย่างมาก ๆ วิธีนี้นับเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการวัดทัศนคติ รูปแบบของแบบสอบถามจะใช้มาตรวัดทัศนคติ ซึ่งที่นิยมใช้ในปัจจุบันวิธีหนึ่ง คือ มาตรส่วนแบบลิเคิร์ท ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีคำตอบที่แสดงถึงระดับความรู้สึก 5 คำตอบ เช่น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยจะต้องออกไปสอบถามโดยการพูดคุย โดยมีการเตรียมแผนงานล่วงหน้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด

3) การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน วิธีนี้เป็นวิธีการศึกษาที่เก่าแก่ และยังเป็นที่ยอมรับใช้อย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

5.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น.4-12) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่าเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร อยู่พอดี กินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชนบท ให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

ดิเรก ฤกษ์หรัย (2527, น.10-15) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่าการส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการในการให้การศึกษาแก่เกษตรกร โดยผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองและปฏิบัติด้วยตนเอง รวมไปถึงบริการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดี ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาบุคคลในชนบท

ทำนอง สิงคาลวนิช (2525, น.148-149) กล่าวว่า “ การส่งเสริมการเกษตรเป็นกิจกรรมเสริมหรือการแพร่ขยายความรู้ทางการเกษตรในระบบการศึกษาลักษณะหนึ่ง ที่นำมาจากสถาบันการศึกษาส่วนบุคคลเป้าหมายหรือผู้ที่ได้รับการส่งเสริม ในที่นี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการเกษตร ซึ่งอยู่นอกสถาบันการศึกษา จึงจัดเป็นการศึกษานอกโรงเรียน (Out of school education) หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal education)”

วัลลภ พรหมทอง (2541, น.15) ได้สรุปความหมายของการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า “การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการให้บริการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรแก่เกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้เรียนรู้การปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ผลผลิตและมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น”

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการเกษตรเป็นการนำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่จากการศึกษาและวิจัยของนักวิชาการมาถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคอยให้คำแนะนำ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความคิด และเกิดการยอมรับ นำไปสู่การปฏิบัติร่วมกับภูมิปัญญาของตน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัว และชุมชน ซึ่งจะทำให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

5.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น.4-38 ถึง 4-47) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการนำความรู้วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร มีวิธีการส่งเสริม 5 วิธี ได้แก่

- 1) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงบุคคลหรือผู้รับสารเป็นเกณฑ์ แบบรายบุคคล หรือแบบบุคคลต่อบุคคล โดยกลุ่มบุคคลและแบบมวลชน
- 2) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงวัตถุประสงค์หรือตัวสารเป็นเกณฑ์ โดยการเลือกส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว การเลือกเรื่องส่งเสริมหลาย ๆ เรื่อง และการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน
- 3) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงเจ้าหน้าที่หรือผู้ส่งสารเป็นเกณฑ์ โดยการใช้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความรู้แบบกว้าง การใช้ทีมนักวิชาการ การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานและการใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน
- 4) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงตามช่องทางหรือสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร โดยการใช้สื่อคำพูด สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพ สื่อเสียง และสื่อกิจกรรม
- 5) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ แบบในชุมชนชนบทและแบบในชุมชนเมือง

วัลลภ พรหมทอง (2541, น.28-31) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงบุคคลหรือผู้รับสารเป็นเกณฑ์นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ

- 1) วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual method) เป็นการส่งเสริมโดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ ได้แก่ การเยี่ยมไร่นาและบ้านของเกษตรกร (Farmer and home visit) เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (Office calls) การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone calls) การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว (Personal letter) และการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (Informal contact)
- 2) วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (Group method) การส่งเสริมแก่กลุ่มบุคคลจะให้ผลดีในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้รับการส่งเสริมจากชั้นสนใจ (Interest) ไปสู่การทดลองทำ (Trial) และหากเป็นที่พอใจของกลุ่มแล้วสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มก็อาจก้าวไกลไปถึงขั้นยอมรับ (Adoption) เลยก็ได้ การส่งเสริมแบบกลุ่มที่นิยมใช้มาก ได้แก่ การประชุมกลุ่ม (Group meeting) การฝึกอบรม (Training) การสาธิต (Demonstration) และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field trip of study tour)

3) การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass method) การส่งเสริมแบบมวลชนโดยสื่อสารมวลชน (Mass media) จะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม (Innovations) ให้ประชาชนได้ทราบว่า "ได้มีสิ่งนั้น ๆ" สื่อสารมวลชนที่นำมาใช้ได้ดีในการส่งเสริม ได้แก่ เอกสารเผยแพร่โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์และฟิล์ม สตรีป และการจัดนิทรรศการ

สรุปได้ว่า วิธีการส่งเสริมสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับองค์ประกอบแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งนี้การเลือกวิธีการส่งเสริมแบบใดควรพิจารณาให้เหมาะสมของแต่ละพื้นที่และความต้องการของผู้รับการส่งเสริมด้วย จึงจะทำให้การส่งเสริมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5.3 หลักการส่งเสริมการเกษตร

หลักการส่งเสริมการเกษตร Mosher 1978 อ้างถึงใน กู้เกียรติ ศรีอยทอง (2552, น.49) ได้แนะนำหลักการทำงานส่งเสริมการเกษตรให้ได้ผลไว้ สามารถนำมาทำงานการส่งเสริมการผลิตข้าวและพัฒนาชาวนาคังนี้

- 1) วัตถุประสงค์หลักของงานส่งเสริมการเกษตรก็คือการช่วยเหลือให้ครอบครัวเกษตรกรได้รับความรู้และทักษะใหม่ๆ ที่ตรงกับความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น
- 2) งานส่งเสริมการเกษตรควรเริ่มกิจกรรมที่ครอบครัวชาวชนบท ณ ท้องถิ่นที่เขาอยู่
- 3) ในการทำงานส่งเสริมการเกษตร ต้องถือว่าเกษตรกรทุกคนเป็นผู้มีเหตุผล
- 4) แนวคิดหรือวิธีปฏิบัติใหม่ๆ ที่ส่งเสริมต้องมีความถูกต้องทางวิชาการ ก่อให้เกิดผลกำไรและเป็นที่ต้องการยอมรับของสังคม
- 5) ควรส่งเสริมแนะนำหรือสาธิตวิธีการเกษตรแผนใหม่ ในเวลาซึ่งเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติทันฤดูกาล
- 6) วิธีการเกษตรแผนใหม่ที่จะนำไปส่งเสริมและแนะนำเกษตรกร ต้องทำเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนทีละเรื่องทีละอย่าง เพื่อสร้างความเข้าใจต่อเนื่อง
- 7) การส่งเสริมการเกษตรที่ได้ผลดี คือการใช้วิธีหลายๆ อย่างหรือแบบผสมผสาน
- 8) การติดต่อนัดหมายพบปะกับเกษตรกร ควรเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรว่างจากภารกิจต่างๆ
- 9) กิจกรรมการส่งเสริมการเกษตรจะมีผลกระทบต่อการเพิ่มผลผลิตได้อย่างชัดเจนเฉพาะในท้องถิ่นที่สามารถส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่เพื่อเพิ่มผลผลิตได้ มีความสะดวกที่จะหาปัจจัยการผลิตและมีตลาดรองรับผลผลิตได้อย่างพอเพียง
- 10) การส่งเสริมเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรจะเป็นไปได้สูงสุด ในท้องถิ่นที่มีสินเชื่อเพื่อการเกษตรสะดวกมีงานทดสอบในท้องถิ่นและมีถนนจากฟาร์มไปสู่ตลาดอยู่พร้อม

11) จุดเน้นในกิจกรรมของการส่งเสริมการเกษตร ควรจะแปรผันไปตามความแตกต่างของแต่ละภูมิภาคและขึ้นอยู่กับความจำเป็นบริเวณที่จะเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่นแต่ละแห่ง

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2555, น. 3-33 ถึง 3-36) กล่าวว่า หลักการของงานส่งเสริมการเกษตร คือ

- 1) การส่งเสริมการเกษตรควรเน้นกระบวนการให้การศึกษา
- 2) ยึดหลักการเกษตรแบบผสมผสาน
- 3) พื้นที่เป้าหมายการส่งเสริมเกษตรควรเน้นพื้นที่ด้อยพัฒนา
- 4) บุคคลเป้าหมายหลักของการส่งเสริมการเกษตรควรเป็นเกษตรกรที่มีที่ทำกินขนาดเล็ก
- 5) สิ่งที่จะนำไปส่งเสริมควรเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงแก่กลุ่มเป้าหมาย
- 6) การส่งเสริมการเกษตรต้องเริ่มจากการแก้ปัญหาร่วมหรือความต้องการร่วม
- 7) การดำเนินการต่างๆในชุมชน ควรมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชน
- 8) การวางแผนงานในระดับท้องถิ่น ควรยึดหลักการให้เกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินโครงการ
- 9) ควรชักชวนให้บุคคลเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจ
- 10) โครงการหรือกิจกรรมของงานส่งเสริมการเกษตร ควรคำนึงถึงศรัทธา ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี ของบุคคลเป้าหมายและชุมชนให้มาก
- 11) เน้นการทำงานในรูปของกลุ่มหรือสถาบัน
- 12) การสร้างและพัฒนาผู้นำชุมชน
- 13) กระตุ้นให้บุคคลเป้าหมายรู้สึกอยากเปลี่ยนแปลงหรือเกิดสถานะไม่สมดุลทางจิตใจ
- 14) ความสำเร็จของงานส่งเสริมการเกษตรควรเน้นที่การทำให้บุคคลเป้าหมายสามารถช่วยเหลือตนเองได้
- 15) ควรกระตุ้นให้เป้าหมายรักษาพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้ดีแล้วนั้นไว้ได้ต่อเนื่อง จนกว่าจะมีพฤติกรรมใหม่ที่ดีกว่าเข้ามาแทนที่
- 16) ยึดหลักการประสานงานและการมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

17) หลักการที่สำคัญคือการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม เงื่อนไข สถานการณ์ และการเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมหรือชุมชน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หลักการและวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบต่าง ๆ นำมาศึกษาการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วยแหล่งสื่อบุคคล แหล่งสื่อกลุ่ม แหล่งสื่อมวลชน และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีข้อคำถามย่อยตามวิธีการส่งเสริมการเกษตรข้างต้น

6. นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับ Young Smart Farmer

6.1 นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายปฏิรูปการเกษตรประเทศไทย (ปี2556-2561) เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศโดยกำหนดโครงการที่เป็น Flagship Project จำนวน 8 โครงการ เพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 จำนวน 7 โครงการ ซึ่งหนึ่งในโครงการนั้น คือ โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดนโยบายในการดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็น Smart Farmer นั่นคือ การพัฒนา “เกษตรกรไทยให้มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร โดยทำการสำรวจคัดกรองเกษตรกรและแบ่งเกษตรกรออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย Smart Farmer ต้นแบบ Existing Smart Farmer และ Developing Smart Farmer โดย Smart Farmer ต้นแบบ แบ่งออกเป็นสาขาหลัก 10 สาขา ได้แก่ ข้าว ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ประมง ปศุสัตว์ เกษตรผสมผสาน และ Young Smart Farmer

6.2 นโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2561) ได้ดำเนินงานสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่มาตั้งแต่ ปี 2551 มุ่งเน้นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเป็นรายบุคคลในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการธุรกิจ และการใช้ระบบสารสนเทศ ต่อมาในปี 2557 มีการดำเนินงานตามนโยบายพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ซึ่งมีการแบ่งช่วงอายุของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ คือ อายุ 17 – 45 ปี จึงยกระดับการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น “ผู้จัดการ

เรียนรู้” มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการเกษตรทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด จนเป็นเกษตรกรมืออาชีพที่เป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ ขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้ชุมชนเติบโตทางเศรษฐกิจจากฐานการเกษตรได้

6.3 แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556) ได้อธิบายถึง เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ว่า หมายถึง ผู้ที่มีความสนใจหรือประกอบอาชีพทางด้าน การเกษตร ไม่จำกัดเพศ อายุ ระหว่าง 17 - 45 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป และเป็น Smart Farmer เนื่องจากผลจากการคัดกรองสามารถผ่านคุณสมบัติด้านรายได้ที่ไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และผ่านคุณสมบัติพื้นฐานครบทั้ง 6 ข้อ โดยผ่านตัวบ่งชี้อย่างน้อย 1 ตัวในแต่ละคุณสมบัติ นอกจากนี้ ให้รวมถึงคำจำกัดความของเกษตรกรรุ่นใหม่ตามคำนิยามของหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีกิจกรรมและโครงการในการสร้าง ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ รวมทั้งโครงการบ่มเพาะผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ภายใต้อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในโครงการนำร่องกองทุนตั้งตัวได้และเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)

การประเมินศักยภาพของ Young Smart Farmer ตามแนวทางของกรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2556) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของ Young Smart Farmer ไว้ดังนี้

คุณสมบัติ	ตัวบ่งชี้	ตัวอย่างพฤติกรรม
1. มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่	1.1 สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้	-เคยได้รับเชิญเป็นวิทยากรในเวทีต่างๆ -เคยให้คำปรึกษากับเกษตรกรรายอื่นๆ
2. มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ	2.1 สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่และผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่นๆ เช่น Internet Mobile Phone Smart Phone	-รู้จักและติดต่อเจ้าหน้าที่ของ กษ. เพื่อสอบถามข้อมูลต่างๆ เป็นประจำ -ใช้งาน Internet ผ่านอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสืบค้นข้อมูลการเกษตรได้

คุณสมบัติ	ตัวบ่งชี้	ตัวอย่างพฤติกรรม
2. มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ (ต่อ)	2.2 มีการบันทึกข้อมูลและใช้ข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์วางแผนก่อนเริ่มดำเนินการและบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด	-มีบันทึกหรือบัญชีครัวเรือนเพื่อวางแผนด้านการเงิน -มีบันทึกข้อมูลการผลิต การเก็บเกี่ยว และการจำหน่ายสินค้าเกษตรของครัวเรือน
	2.3 มีการนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาอาชีพของตนเองได้	-มีการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการปลูก การเลี้ยงหรือการเก็บเกี่ยวให้เหมาะสมจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล -เกษตรกรสามารถยืนยันได้ว่าเมื่อใช้ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนแล้วทำให้ผลผลิตหรือรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม
3. มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด	3.1 มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ฯลฯ	- มีวิธีการในการลดค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ทำปุ๋ยใช้เอง เป็นต้น - ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักและจ้างแรงงานจากภายนอกตามความจำเป็น
	3.2 มีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิต และการตลาดเพื่อให้ออกผลผลิตได้	- สามารถขายผลผลิตได้ทั้งหมด ไม่มีเหลือตกค้าง - มีคำสั่งซื้อผลผลิตล่วงหน้าชัดเจน ทำให้วางแผนการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง
	3.3 มีการจัดการของเหลือจากการผลิตที่มี ประสิทธิภาพ (Zero waste management)	- มีการนำของเหลือจากการผลิตทางการเกษตรมาทำปุ๋ยหมัก หรือพลังงานชีวภาพ - มีการนำของเหลือจากการผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป
4. มีความตระหนัก ถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค	4.1 มีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือ มาตรฐานอื่นๆ	- มีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานต่างๆ จากการได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หรือการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง - เคยเข้าอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์หรือมาตรฐานอื่นๆ

คุณสมบัติ	ตัวบ่งชี้	ตัวอย่างพฤติกรรม
4. มีความตระหนัก ถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค (ต่อ)	4.2 มีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือ มาตรฐานอื่นๆ	- มีความตั้งใจที่จะผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับ มาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือมาตรฐานอื่นๆ - ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือมาตรฐานอื่นๆ แล้ว
5. มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม	5.1 มีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Green Economy)	- ไม่เคยเผาตอซังหรือของเหลือจากการผลิตทางการเกษตร - ใช้น้ำชีวภาพและลดการใช้ปุ๋ยเคมี - ใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการจัดการศัตรูพืช ลดการใช้เคมีกำจัดศัตรูพืช
	5.2 มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง	- มีการบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของต่างๆ ให้กับบุคคล วัด หรือสถานศึกษาในชุมชน - เคยร่วมกับชุมชนในการบำเพ็ญประโยชน์ในสถานที่และในโอกาสต่างๆ
6. มีความภูมิใจใน ความเป็นเกษตรกร	6.1 มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพทางการเกษตร	- ทำกิจกรรมทางการเกษตรในแปลงด้วยตนเองและครอบครัวมากกว่าการจ้างแรงงานจากภายนอก - มีการปรับปรุงกระบวนการผลิตทางการเกษตรให้ดีขึ้นจาก ข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่ได้รับเพิ่มเติม
	6.2 รักและหวงแหนพื้นที่และอาชีพทางการเกษตรไว้ให้รุ่นต่อไป	- มีการสืบทอดมรดกพื้นที่ทำการเกษตรของครัวเรือนจากรุ่นสู่รุ่น - เคยสอนสมาชิกในครัวเรือนให้มีความรักและหวงแหนพื้นที่และอาชีพทางการเกษตร
	6.3 มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร	- เกษตรกรสามารถยืนยันได้ว่าสามารถแก้ไขหรือจัดการกับ ปัญหาต่างๆ ในระหว่างการผลิต ได้ - เกษตรกรสามารถยืนยันได้ว่าผลจากการประกอบอาชีพการเกษตรทำให้มีรายได้และมีคุณภาพชีวิต ที่ดี

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

นันทิยา ศรีศักดิ์จันทา (2557, น. 48) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย พบว่า เพศ Young Smart Farmer ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 60.0) เป็นเพศชาย Young Smart Farmer ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 60.0) มีอายุระหว่าง 30-39 ปี อายุเฉลี่ย 33.94 ปี ระดับการศึกษา Young Smart Farmer น้อยกว่าครึ่ง (ร้อยละ 43.3) จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า สภาพสมรส Young Smart Farmer ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 63.4) มีสถานภาพสมรสแล้ว ประสบการณ์การทำงานเกษตร Young Smart Farmer มากกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 40.0) มีประสบการณ์การทำงานเกษตร 1-5 ปี เฉลี่ย 10.30 ปี

นางนลทวรรณ มากหลาย (2557, น. 37) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดระยอง พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.33) เป็นเพศชาย และร้อยละ 36.67 เป็นเพศหญิง ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 33.33) มีช่วงอายุระหว่าง 36 - 40 ปี โดยเกษตรกรมีต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 45 ปี และอายุเฉลี่ย 36.93 ปี เกษตรกรรุ่นใหม่ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี เกษตรกรรุ่นใหม่ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) มีสถานภาพสมรส เกษตรกรรุ่นใหม่น้อยกว่าครึ่ง (ร้อยละ 40.00) มีประสบการณ์การทำงานเกษตร 5 ปีหรือน้อยกว่า ประสบการณ์การทำงานเกษตรเฉลี่ย 9.77 ปี

เพชรวัลย์ เอี่ยมอารมณ์ (2557, น. 92) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี อายุเฉลี่ย 34.65 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าหนึ่งในสาม จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนค่าเฉลี่ยจำนวน 3.80 คนต่อครัวเรือน เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร และสองในสามมีอาชีพรอง คือ รับจ้างทั่วไป เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพทั้งหมด 6-10 ปี และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านอาชีพการเกษตร 5-8 ปี

7.2 ปัจจัยทางสังคม

นันทิยา ศรีศักดิ์จันทา (2557, น. 50) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร Young Smart Farmer ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 63.3) เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดย ร้อยละ 45.8 เป็นสมาชิก 2 กลุ่ม การเป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน Young Smart Farmer ร้อยละ 63.3 เป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน

นางนลทวรรณ มากหลาย (2557, น. 41 - 42) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.0) ไม่เป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.3) เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ร้อยละ 16.7 และพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งสื่อกลุ่มและเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.08) แหล่งสื่อบุคคลในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.66) และแหล่งสื่อมวลชนในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.49)

พชรวัลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 92) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในสังคม สำหรับการเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพการเกษตร และการเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ในปี 2557 เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ เคยได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน โดยร้อยละ 72.5 ฝึกอบรมด้านการเกษตร และร้อยละ 7.0 ได้รับการฝึกอบรมด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านบัญชี และการตลาด

7.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

นันทิยา ศรีทัดจันทา (2557, น. 57-58) พบว่า การถือครองที่ดิน Young Smart Farmer ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.0) มีการถือครองที่ดิน จำนวน 21-40 ไร่ เฉลี่ย 37.53 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดิน Young Smart Farmer ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.0) มีที่ดินเป็นของตนเอง กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ พบว่า Young Smart Farmer ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 66.7) ปลูกพืชมากกว่า 3 ชนิด

นางนลทวรรณ มากหลาย (2557, น. 77) พบว่า สมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่น้อยกว่าครึ่ง ถือครองที่ดิน 11-50 ไร่ พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 36.32 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง กิจกรรมการเกษตร ส่วนใหญ่ปลูกไม้ผล (ทุเรียน เงาะ) มีจำนวนแรงงาน 1-5 คน จำนวนแรงงานต่ำสุด 1 คน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานจ้าง รายได้ภาคเกษตรเฉลี่ย 528,166.67 บาทต่อปี ค่าใช้จ่ายภาคการเกษตรเฉลี่ย 482,000 บาทต่อปี สองในสาม ใช้เงินของตัวเอง และมีหนี้สิน โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 615,000 บาท

พชรวัลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 92-93) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีจำนวนแรงงานภายในครอบครัวเฉลี่ย จำนวน 2.58 คน ต่อครัวเรือน มีแรงงานจ้างในภาคการเกษตร เฉลี่ย 3.22 คน การถือครองที่ดิน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งมีการถือครองที่ดินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ โดยถือครองที่ดินเฉลี่ย 15.66 ไร่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเอง โดยสองในสามเป็น โฉนด เกษตรกรรุ่นใหม่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 248,007.50 บาทต่อปี โดยมีรายได้ออกภาคเกษตรเฉลี่ย 183,543 บาทต่อปี รายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 63,984.00 บาทต่อปี และมีรายจ่ายภาคเกษตรเฉลี่ย 70,433.75 บาทต่อปี เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่ง ใช้เงินทุนของตนเองในการทำการเกษตร สำหรับการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า มีเพียงหนึ่งในสาม ที่ไม่มีการกู้ยืมเงิน แต่มากกว่าครึ่งของเกษตรกรรุ่นใหม่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ โดยกู้ยืมเงินจาก ธกส. รองลงมากู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน/กลุ่มออมทรัพย์

7.4 ความพึงพอใจ ความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์

พชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 93 - 94) พบว่า

1) เกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจในด้านหลักสูตรการอบรมมากที่สุด ได้แก่ การศึกษาดูงานในแปลงเกษตรกรต้นแบบ/แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปรับกระบวนการทัศนสร้างแรงจูงใจ

2) เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก หลังการอบรม โดยมีระดับความรู้อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ ความรู้ด้านการปลูกพืช การจัดการดิน การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงปลา การเพาะเห็ด การจัดการฟาร์ม การผลิตขยายและการใช้สารชีวภัณฑ์ การตลาด และการวิเคราะห์ SWOT

3) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้จากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก โดยมีการนำความรู้ไปใช้ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตพืช/สัตว์/ประมง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7.5 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา Young Smart Farmer

นางนลทวรรณ มากหลาย (2557, น.77 - 78) พบว่า Young Smart Farmer มีความคิดเห็นต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระยะที่ 1 และ 2 ในภาพรวมในระดับความเหมาะสมมาก ได้แก่ สถานที่ วิธีการ วิทยากร โดยรวม เนื้อหา และระยะเวลา

7.6 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

นันทิยา ศรีทัดจันทา (2557, น.88) พบว่า Young Smart Farmer เห็นด้วยมากกับแนวทางการส่งเสริม ในประเด็น สนับสนุนการสร้างเครือข่าย โดยเน้นให้คณะกรรมการ YSF ได้ทำหน้าที่ ร่องลงมา ได้แก่ ผลักดันให้ YSF มีบทบาททางสังคม และฝึกความเป็นผู้นำ ประสานการอบรม ดูงานที่น่าสนใจ จัดทำแผนพัฒนา YSF เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ และประชาสัมพันธ์ผลงาน YSF ต้นแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ YSF รุ่นใหม่

นางนลทวรรณ มากหลาย (2557, น.80) พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นในแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่โดยภาพรวมเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในแต่ละประเด็น พบว่า การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบบเพื่อนเยี่ยมเพื่อนและฝึกความเป็นผู้นำ เป็นแนวทางที่เหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนการประสานการอบรม ดูงานที่น่าสนใจ ประชาสัมพันธ์ผลงานเกษตรกรรุ่นใหม่ต้นแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรรุ่นใหม่ สนับสนุนการสร้างเครือข่าย โดยเน้นให้คณะกรรมการเกษตรกรรุ่นใหม่ได้ทำหน้าที่ จัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ผลักดันให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีบทบาททางสังคม ประสาน

กิจกรรมการตลาด เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทาง social network เห็นว่าสมควรที่จะทำในระดับมาก

พชรวัลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น.103 - 104) พบว่า แนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ มีดังนี้

1) ด้านหลักสูตรการอบรม

(1) ควรมีการปรับกระบวนการทัศนสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกร เป็นการปรับทัศนคติ โดยการให้วิทยากรที่เป็นเกษตรกรต้นแบบ หรือประสบความสำเร็จมาแล้วประสบการณ์ แนวทางการทำงาน หรือใช้สื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ ประกอบ เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่เห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

(2) หลักสูตรเนื้อหาการฝึกอบรมควรมีส่วนรวมในการกำหนดเนื้อหา เพื่อจะได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากที่สุดและควรเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น และวิธีการใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ต เช่น line facebook แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น ใช้ในการเชื่อมโยงเครือข่าย ใช้เป็นช่องทางการตลาด เป็นต้น

(3) วิทยากร ควรจัดให้มีการบรรยาย และการสาธิตจากวิทยากร ประชาชนเกษตรกร ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรรุ่นใหม่จะสามารถเกิดการเรียนรู้ได้มากจากสื่อบุคคล และควรเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วม และฝึกปฏิบัติจริง

(4) การศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ในแปลงเกษตรต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เห็นแนวทางการทำกิจกรรมการเกษตรจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จครบทั้งกระบวนการ เพื่อนำความรู้นั้นมาปรับใช้กับกิจกรรมของตนเองต่อไป

2) ด้านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

(1) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ก่อนเข้าสู่การดำเนินการในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรมีการละลายพฤติกรรมเพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น เนื่องจากแต่ละคนมาจากต่างสถานที่และยังไม่คุ้นเคยกัน เมื่อเกิดความคุ้นเคยกันแล้วจะช่วยเกษตรกรกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็นมากขึ้น ซึ่งวิทยากรกระบวนการควรผลักดันให้เกษตรกรผู้ร่วมในเวทีมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง

(2) ระยะเวลาการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรเลือกจัดให้ตรงกับฤดูกาลที่มีการเพาะปลูก เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทั้งในทางทฤษฎี และฝึกปฏิบัติ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้มาก

(3) ด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย ควรมีช่องทางการเชื่อมโยงเครือข่าย โดยการใช้องค์ทาง Social media ได้แก่ line facebook หรือติดต่อกันทางโทรศัพท์มือถือ/โทรศัพท์บ้าน

สามารถทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ติดต่อกันได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ทันท่วงที และจัดให้มีกิจกรรมของเครือข่าย เช่น การแลกเปลี่ยนซื้อขายปัจจัยการผลิตซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในการตลาด

4) ด้านอื่นๆ

(1) ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ ปัจจัยด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ในการประกอบอาชีพการเกษตร

(2) ควรมีการดำเนิน โครงการอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุน ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์โครงการอบรมเกษตรกรรุ่นใหม่ และเผยแพร่ผลงานเด่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นที่ประจักษ์ เพื่อให้เกิดเกษตรกรรุ่นใหม่รุ่นต่อๆ ไป ขึ้นมาสืบทอดอาชีพเกษตรกร ได้อย่างภาคภูมิใจ และประสบความสำเร็จ สู่การเป็น Smart Farmer ต่อไป

7.7 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

นันทิยา ศรีทัดจันทา (2557, น.57-58) พบว่า ปัญหา/อุปสรรค Young Smart Farmer คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ลาออกจากงานประจำมาทำการเกษตร ทำให้มีรายได้น้อย และไม่แน่นอน จึงทำให้มีความรู้สึก ท้อแท้ หดกำลังใจ ไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้เอง อีกทั้งถูกเอาเปรียบจากระบบการตลาดสินค้าเกษตร โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการส่งเสริมให้มีเครือข่ายเกษตรกร Young Smart Farmer ที่เข้มแข็งและมีระบบการตลาดสินค้าเกษตรภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพ

นางนลทวรรณ มากหลาย (2557, น.80 - 82) พบว่า

1) ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ มีดังนี้

(1) ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวนสองในสาม เห็นว่าการเข้าพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ การเอาใจใส่ ทำให้เกษตรกรรุ่นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายเห็นความสำคัญของการทำการเกษตรยังเป็นปัญหา รวมทั้งปัญหาการติดตามประเมินผลและการคัดกรองผู้สมัครเข้ารับการอบรม

(2) ปัญหาด้านหน่วยงาน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวนสองในสาม เห็นว่าเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นที่รู้จักเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น และยังมีปัญหาหน่วยงานยังไม่ร่วมบูรณาการเท่าที่ควร ในการอบรม

(3) ปัญหาด้านสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวนสองในสาม เห็นว่า การไม่เป็นเจ้าของฟาร์ม เจ้าของกิจการตัวจริง จะทำให้ไม่สามารถตัดสินใจพัฒนา

และ/หรือลงมือทำกิจกรรมการเกษตรที่ได้รับอบรมมา คุณสมบัติของผู้เข้าอบรมเกษตรกรรุ่นใหม่ ไม่ตรงตามโครงการ และคนอายุไม่เกิน 45 ปีไม่ทำการเกษตร

(4) ปัญหาด้านผู้รู้/ต้นแบบพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวนน้อยกว่าครึ่ง เห็นว่า ทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจ ใ้ได้ง่ายของผู้รู้/ต้นแบบ ยังเป็นปัญหา

(5) ปัญหาด้านเนื้อหาหลักสูตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวนน้อยกว่าครึ่ง เห็นว่าความเข้มข้นของวิธีการและสาระการอบรม ยังเป็นปัญหา

(6) ปัญหาด้านวิทยากร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวนหนึ่งในสาม เห็นว่า ความรู้ ความสามารถของวิทยากรบางคน ยังน้อยเกินไป

(7) ปัญหาด้านระยะเวลา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวนเกือบหนึ่งในสาม เห็นว่าระยะเวลาอบรม 2 วัน ทำให้ไม่สะดวกในการพักค้าง เพราะติดภารกิจในสวนตัวเอง

(8) ปัญหาด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เห็นว่า แหล่งเรียนรู้ ยังขาดความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่แท้จริง

(9) ปัญหาด้านอื่น ๆ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ เห็นว่าการประชาสัมพันธ์ ให้คนทั่วไปได้รู้จักเกษตรกรรุ่นใหม่ การรู้จักเกษตรกรรุ่นใหม่ของคนในชุมชน และการปลูกฝังให้ ลูกหลานทำการเกษตร เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาสำคัญ

2) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ มีดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะด้านระยะเวลา พบว่า เกษตรกรส่วนน้อย เห็นว่าควรจัด กระบวนการเรียนรู้ระยะละ 3 วัน และเสนอว่าไม่ควรพักค้างคืน

(2) ข้อเสนอแนะด้านสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนน้อยเสนอแนะให้สมาชิกรวมกลุ่มกันแบบเหนียวแน่น จัดพบปะกันสม่ำเสมอ

(3) ข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนน้อย เสนอว่า เจ้าหน้าที่ควรมีความเป็นกันเอง ควรติดตามผลการดำเนินงานของเกษตรกรรุ่นใหม่ ทำให้สมาชิกมีความเข้มแข็ง ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

(4) ข้อเสนอแนะด้านผู้รู้/ต้นแบบ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนน้อย เห็นว่าผู้รู้/ต้นแบบควรเป็นเกษตรกรตัวจริง มีประสบการณ์ปฏิบัติจริง ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรหรือที่เกี่ยวข้อง สามารถถ่ายทอดความรู้โดยไม่ปิดบังความรู้ นำความรู้ เทคนิคและประสบการณ์มาแลกเปลี่ยน

(5) ข้อเสนอแนะด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนน้อย เสนอว่า แหล่งเรียนรู้ควรมีพื้นที่ให้ฝึกปฏิบัติจริงได้ ไม่จำลอง ให้สมาชิกได้นำวิถี แนวคิดและเทคนิคความรู้ ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6) ข้อเสนอแนะด้าน หน่วยงานพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนน้อย เสนอแนะให้ หน่วยงานประชาสัมพันธ์งานของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มากขึ้น สนับสนุนให้บุคลากรในหน่วยงาน ถ่ายทอดความรู้มากขึ้น ประสานงานเครือข่ายและศูนย์รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

7) ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนน้อยเสนอให้มีการ ประชาสัมพันธ์ผลงานของเกษตรกรรุ่นใหม่ และต้นแบบในงานระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล เพื่อ กระตุ้นลูกหลานให้ร่วมเป็นสมาชิก

8) ข้อเสนอแนะด้านวิทยากร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนน้อย เห็นว่าวิทยากร ควรมีความรู้แต่ละด้าน มีความชำนาญสามารถปฏิบัติได้จริง สามารถแก้ปัญหาได้ ใ้ใจคำถามของ สมาชิก ตอบคำถามตรงประเด็น

9) ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหาหลักสูตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนน้อย เห็นว่า เนื้อหาหลักสูตรควรจัดให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตและอาชีพ กระตุ้นให้สมาชิกเกิดความ สามัคคี รักใคร่กลมเกลียว มีจิตอาสา มีส่วนร่วมในกิจกรรม เนื้อหาก้าวทันโลกปัจจุบัน สอดแทรก ความรู้ เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และให้มีการฝึกปฏิบัติมากกว่านี้

เพชรพลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น.92) พบว่า

1) ปัญหาในการอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer ของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดย ภาพรอม พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้ ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนกันเท่าที่ควร เกษตรกรรุ่นใหม่บางคน ยังไม่กล้าแสดงออก ระยะเวลาฝึกอบรมสั้นเกินไป การเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเรียนแต่ด้านทฤษฎี ยัง ขาดการฝึกปฏิบัติจริง การเชื่อมโยงเครือข่ายยังไม่ต่อเนื่อง มีปัญหาเกี่ยวกับการที่เกษตรกรรุ่นใหม่บาง รายไม่มีอีเมลล์ (e-mail), Line, เฟสบุ๊ก (facebook) บางครั้งไม่สามารถติดต่อกันได้ เนื่องจากในบาง พื้นที่ไม่มีคลื่นโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และเกษตรกรรุ่นใหม่ขาดความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ และการใช้ อินเทอร์เน็ต

2) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยภาพรอม พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เสนอให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ตรงกับฤดูเพาะปลูกเพื่อจะได้ความรู้ทั้งในทางทฤษฎี และปฏิบัติ ควรมีการสนับสนุนให้ไปศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด ควร เน้นการฝึกปฏิบัติให้มาก และให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาดให้มากขึ้น เช่น การจัดตลาด นัดจำหน่ายผลผลิตเกษตรกรร่วมกัน และเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน และช่วยหาตลาด รองรับผลผลิตเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ และให้มีการสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ ปัจจัยด้าน การเกษตร ให้แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน รายละเอียดมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย มี 2 กลุ่มดังนี้

1.1 เกษตรกรรุ่นใหม่ ที่เข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ปีงบประมาณ 2561 ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 ราย เก็บข้อมูลทุกราย

1.2. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเกษตรกรรุ่นใหม่ ระดับเขต จำนวน 1 ราย และระดับจังหวัด จำนวน 12 ราย รวมทั้งสิ้น 13 ราย เก็บข้อมูลทุกราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม

2.1 แบบสัมภาษณ์เกษตรกรรุ่นใหม่ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดมี 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

2.2 แบบสนทนากลุ่ม เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ระดับเขต และระดับจังหวัด เป็นการกำหนดประเด็นคำถาม ได้แก่ ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนา Young Smart Farmer ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และข้อเสนอแนะ

2.3 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและทดสอบเครื่องมือสำหรับสัมภาษณ์ Young Smart Farmer ที่เข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ปีงบประมาณ 2561 ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 ราย ดังนี้

1) ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรม แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) การสร้างแบบสัมภาษณ์ นำผลจากการศึกษาค้นคว้าตามข้อ 1 มากำหนดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ได้องค์ประกอบ ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนา Young Smart Farmer ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนา Young Smart Farmer ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น

3) การตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ช่วยพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและให้คำแนะนำแก้ไข

4) การทดสอบแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรในการวิจัย จำนวน 20 ราย นำผลการสัมภาษณ์ไปทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปได้ความเชื่อมั่น ดังนี้

(1) ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนา Young Smart Farmer ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.917

(2) ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.918

(3) ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนา Young Smart Farmer ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.936

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ Young Smart Farmer จำนวน 50 ราย ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดเก็บ ดังนี้

- 1) จัดทำแผนการจัดเก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยกำหนดวัน เวลา สถานที่เก็บข้อมูล
- 2) จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์และวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เพื่อการเก็บข้อมูล
- 3) ประสานและนัดหมายเกษตรกรรุ่นใหม่
- 4) ผู้วิจัยออกไปสัมภาษณ์เกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยตนเอง
- 5) ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล
- 6) นำข้อมูลที่ได้มาสรุป แปลผล และรายงานผล

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน Young Smart Farmer ระดับเขต จำนวน 1 ราย และระดับจังหวัด จำนวน 12 ราย รวมทั้งสิ้น 13 ราย ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ประสานบุคคลเป้าหมายเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ในการสนทนากลุ่ม และทำการนัดหมาย
- 2) จัดเตรียมแบบสนทนากลุ่มและวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เพื่อการเก็บข้อมูล
- 3) ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตามประเด็นที่เตรียมไว้
- 4) นำข้อมูลที่ได้มาสรุป แปลผล และรายงานผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลต่างๆตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรียบร้อยแล้ว ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รวบรวมมา นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่บันทึกคะแนนแต่ละข้อลงในแบบลงรหัส นำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ค่าสถิติที่ใช้มีดังนี้

1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum)

2) ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนา Young Smart Farmer ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น แสดงการวิเคราะห์เป็นร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

3) ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ แสดงการวิเคราะห์เป็นร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

4) ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อเนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้ แสดงการวิเคราะห์เป็นร้อยละ (Percentage) และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยจัดลำดับหมวดหมู่ความสำคัญแบบความเรียง

5) ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนา Young Smart Farmer ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น แสดงการวิเคราะห์เป็นร้อยละ (Percentage) และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยจัดลำดับหมวดหมู่ความสำคัญแบบความเรียง

การกำหนดระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสม ความพึงพอใจ และการนำไปใช้ประโยชน์ ต่อแนวทางการพัฒนา Young Smart Farmer ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง ระดับมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง ระดับมาก

3 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย

1 คะแนน หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= \frac{4}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้นเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสม ความพึงพอใจ และการนำไปใช้ประโยชน์ คือ

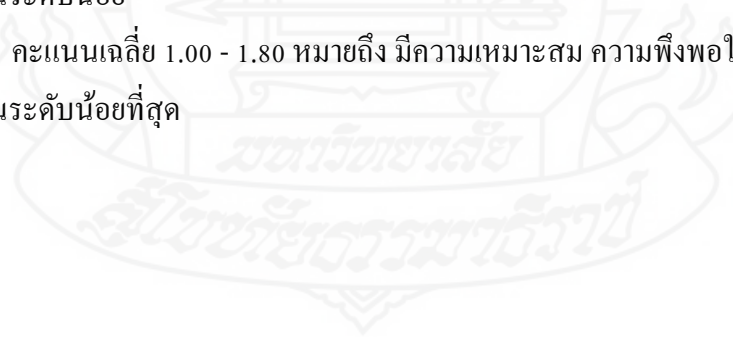
คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม ความพึงพอใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีความเหมาะสม ความพึงพอใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีความเหมาะสม ความพึงพอใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีความเหมาะสม ความพึงพอใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความเหมาะสม ความพึงพอใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนา Young Smart Farmer ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ตอนที่ 2 คิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ

การศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ประสบการณ์การทำงานเกษตร ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตร การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร พื้นที่ทำกิจกรรมด้านการเกษตร กิจกรรมการเกษตรที่ทำ แรงงานในภาคการเกษตร รายได้จากภาคการเกษตร แหล่งสินเชื่อ และภาวะหนี้สิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงเป็นค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

N = 50

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	36	72.0
หญิง	14	28.0
2. อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	5	10.0
21 – 25 ปี	6	12.0
26 – 30 ปี	10	20.0
31 – 35 ปี	24	48.0
36 – 40 ปี	5	10.0
อายุน้อยที่สุด 18 ปี มากที่สุด 40 ปี		
อายุเฉลี่ย 29.72 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.529		
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	5	10.0
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	8	16.0
ปริญญาตรี	34	68.0
ปริญญาโท	3	6.0
4. สถานภาพการสมรส		
โสด	37	74.0
สมรส	13	26.0
5. ประสบการณ์การทำงานเกษตร		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี	23	46.0
6 – 10 ปี	20	40.0
11 – 15 ปี	7	14.0
น้อยที่สุด 3 ปี มากที่สุด 12 ปี		
ค่าเฉลี่ย 6.76 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.153		

จากตารางที่ 4.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปრაกฏผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้
เพศ พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.0 เป็นเพศชาย และร้อยละ 28.0 เป็น
เพศหญิง

อายุ พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 48.0 มีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 35 ปี รองลงมาร้อยละ
20.0 มีอายุระหว่าง 26 – 30 ปี ร้อยละ 12.0 มีอายุระหว่าง 21 – 25 ปี ร้อยละ 10.0 มีอายุน้อยกว่า
หรือเท่ากับ 20 ปี และมีอายุระหว่าง 36 – 40 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 18 ปี อายุสูงสุด 40 ปี และมีอายุเฉลี่ย
29.72 ปี

ระดับการศึกษา พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 68.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รอง
ลงร้อยละ 16.0 จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) ร้อยละ 10.0 จบการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) และมีส่วนน้อยร้อยละ 6.0 จบการศึกษาระดับปริญญาโท

สถานภาพการสมรส พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 74.0 มีสถานภาพโสด รองลงมา
ร้อยละ 26.0 มีสถานภาพสมรส

ประสบการณ์การทำงานเกษตร พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 46.0 มีประสบการณ์การ
ทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี รองลงมาร้อยละ 40.0 มีประสบการณ์การทำงานเกษตร 6 –
10 ปี และร้อยละ 14.0 มีประสบการณ์การทำงานเกษตร 11 – 15 ปี โดยมีเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มี
ประสบการณ์การทำงานเกษตรน้อยที่สุด 3 ปี และมีประสบการณ์การทำงานเกษตรมากที่สุด 12 ปี
ค่าเฉลี่ย 6.76 ปี

ตารางที่ 4.2 ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม

N = 50		
ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การเป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน (มีตำแหน่งทางสังคม)(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่เป็น	40	80.0
เป็น		
ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ	10	20.0

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 50

ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เป็น	50	100.0
กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	8	16.0
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4	8.0
วิสาหกิจชุมชน	16	32.0
ธนาคาร/สหกรณ์การเกษตร	40	80.0

จากตารางที่ 4.2 ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม ปรากฏผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

การเป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 80.0 ไม่เป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน รองลงมาร้อยละ 20.0 เป็นผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 80.0 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคาร/สหกรณ์การเกษตร รองลงมาร้อยละ 32.0 เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 16.0 เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ และน้อยที่สุดร้อยละ 8.0 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตารางที่ 4.3 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร

N = 50

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ระดับการได้รับข้อมูลด้านการเกษตร (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
	5	4	3	2	1			
แหล่งสื่อบุคคล								
1. ผู้นำชุมชน	0	3	19	28	0	2.50	0.614	น้อย
	(0.0)	(6.0)	(38.0)	(56.0)	(0.0)			
2. เพื่อนบ้าน	0	4	21	17	8	2.42	0.859	น้อย
	(0.0)	(8.0)	(42.0)	(34.0)	(16.0)			

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 50

ระดับการได้รับข้อมูลด้านการเกษตร (จำนวน/ร้อยละ)								
แหล่งข้อมูลข่าวสาร	5	4	3	2	1	ส่วน		
						ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
3. เจ้าหน้าที่รัฐ	32 (64.0)	15 (30.0)	3 (6.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.58	0.609	มากที่สุด
4. เจ้าหน้าที่เอกชน	6 (12.0)	34 (68.0)	10 (20.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.92	0.566	มาก
5. อาสาสมัครเกษตร	0 (0.0)	5 (10.0)	17 (34.0)	28 (56.0)	0 (0.0)	2.54	0.676	น้อย
6. ประชาชนชาวบ้าน/ เกษตรกรปราดเปรื่อง	0 (0.0)	19 (38.0)	31 (62.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.38	0.490	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม						3.22		ปานกลาง
แหล่งสื่อกลุ่ม								
1. การประชุม/สัมมนา	0 (0.0)	15 (30.0)	35 (70.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.30	0.463	ปานกลาง
2. การอบรม/สาธิต	20 (40.0)	30 (60.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.40	0.495	มากที่สุด
3. การทัศนศึกษาดูงาน	19 (38.0)	31 (62.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.38	0.490	มากที่สุด
4. ศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ	8 (16.0)	18 (36.0)	24 (48.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.68	0.741	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม						3.94		มาก
แหล่งสื่อมวลชน								
1) โทรทัศน์ / วิทยุ กระจายเสียง A.M. / F.M.	0 (0.0)	0 (0.0)	39 (78.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	2.78	0.418	ปานกลาง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 50

ระดับการได้รับข้อมูลด้านการเกษตร (จำนวน/ร้อยละ)								
แหล่งข้อมูลข่าวสาร	5	4	3	2	1	ส่วน		
						ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
2) หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร แผ่นพับ	0 (0.0)	0 (0.0)	31 (62.0)	6 (12.0)	13 (26.0)	2.36	0.875	น้อย
3) นิทรรศการ / การจัดงาน	6 (12.0)	20 (40.0)	24 (48.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.64	0.693	มาก
4) สื่อวีดิทัศน์ (VDO/VCD)	0 (0.0)	0 (0.0)	16 (32.0)	17 (34.0)	17 (34.0)	1.98	0.820	น้อย
5) สมาร์ทโฟน (Smart phone)	42 (84.0)	8 (16.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.84	0.370	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม						3.12		ปานกลาง
เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT)								
1. เฟซบุ๊ก (Facebook)	19 (38.0)	31 (62.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.38	0.490	มาก
2. ไลน์ (Line)	43 (86.0)	7 (14.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.86	0.351	มากที่สุด
3. เว็บไซต์ต่างๆ www.	50 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	5.00	0.000	มากที่สุด
4. โปรแกรม/ แอปพลิเคชันอื่นๆ	22 (44.0)	17 (34.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.22	0.790	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม						4.62		มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร พบว่า
ในด้านแหล่งสื่อบุคคล พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร
ในระดับมาก จากเจ้าหน้าที่รัฐ มีค่าเฉลี่ย 4.58 และจากเจ้าหน้าที่เอกชน มีค่าเฉลี่ย 3.92 รองลงมา

ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ในระดับปานกลางจากปราชญ์ชาวบ้าน/เกษตรกรปราชญ์เรื่อง มีค่าเฉลี่ย 3.38 และได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับน้อยจากอาสาสมัครเกษตร มีค่าเฉลี่ย 2.54 จากผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.50 และจากเพื่อนบ้าน มีค่าเฉลี่ย 2.42

ในด้านแหล่งสื่อกลุ่ม พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับมากที่สุด จากการอบรม/สาธิต มีค่าเฉลี่ย 4.40 และจากการทัศนศึกษาดูงาน มีค่าเฉลี่ย 4.38 รองลงมาได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับมาก จากศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.68 และได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับปานกลางจากการประชุม/สัมมนา มีค่าเฉลี่ย 3.30

ในด้านแหล่งสื่อมวลชน พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับมากที่สุดจากสมาร์ทโฟน มีค่าเฉลี่ย 4.84 รองลงมาได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมาในระดับมาก จากนิทรรศการ/การจัดงาน มีค่าเฉลี่ย 3.64 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับปานกลางจากโทรทัศน์/วิทยุกระจายเสียง A.M./F.M. มีค่าเฉลี่ย 2.78 และได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับน้อยจากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร แผ่นพับมี ค่าเฉลี่ย 2.36 และจากสื่อวีดิทัศน์ (VDO/VCD) มีค่าเฉลี่ย 1.98

ในด้านแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับมากที่สุด จากเว็บไซต์ต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 5.00 และจากไลน์ (Line App.) มีค่าเฉลี่ย 4.86 รองลงมาได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับมาก จากเฟซบุ๊ก (Facebook) มีค่าเฉลี่ย 4.38 และได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากโปรแกรม/แอปพลิเคชันอื่นๆ มีค่าเฉลี่ย 4.22

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ในภาพรวมพบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับมากที่สุด จากแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ย 4.62 รองลงมาได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับมากจากแหล่งสื่อกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 3.94 และได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรในระดับปานกลาง จากแหล่งสื่อบุคคล มีค่าเฉลี่ย 3.22 และจากแหล่งสื่อมวลชน มีค่าเฉลี่ย 3.12

ตารางที่ 4.4 ปัจจัยพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ

N = 50

ปัจจัยพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. พื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตร		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่	35	70.0
6 – 10 ไร่	9	18.0
11 – 15 ไร่	2	4.0

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 50

ปัจจัยพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
21 ไร่ขึ้นไป	4	8.0
พื้นที่น้อยที่สุด 2 ไร่ มากที่สุด 40 ไร่		
พื้นที่เฉลี่ย 7.26 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.191		
ลักษณะพื้นที่ทำกิจกรรมเกษตร		
เป็นของตนเอง	50	100.0
เช่า	9	18.0
ที่สาธารณะประโยชน์	15	30.0
2. กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่(เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ข้าว	48	96.0
ไม้ผล	44	88.0
พืชผัก	50	100.0
ปศุสัตว์/ประมง	25	50.0
พืชไร่	21	42.0
ไม้ยืนต้น	20	40.0
ไม้ดอกไม้ประดับ	11	22.0
3. จำนวนแรงงานด้านการเกษตร		
1 คน	13	26.0
2 คน	15	30.0
3 คน	13	26.0
4 คน	3	6.0
5 คน	6	12.0
จำนวนแรงงานมากที่สุด 2 คน น้อยที่สุด 4 คน		
จำนวนเฉลี่ย 2.48 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.282		
จำนวนภายในครัวเรือน		
1 คน	13	26.0
2 คน	15	30.0
3 คน	15	30.0

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 50

ปัจจัยพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4 คน	4	8.0
5 คน	3	6.0
จำนวนเฉลี่ย 2.38 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.14		
การจ้างแรงงาน		
ไม่จ้าง	46	92.0
จ้าง 1 คน	4	8.0
จำนวนเฉลี่ย 0.08 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.274		
4. รายได้ของตนเองจากภาคการเกษตรต่อปี		
น้อยกว่า 200,000 บาท	33	66.0
200,001 – 400,000 บาท	12	24.0
400,001 – 600,000 บาท	4	8.0
600,001 – 800,000 บาท	1	2.0
5. แหล่งเงินเชื่อที่ใช้ในการเกษตร		
ของตนเอง	39	78.0
ญาติ พี่ น้อง	14	28.0
กลุ่มออมทรัพย์ / กองทุนหมู่บ้าน	8	16.0
ธนาคารพาณิชย์	5	10.0
6. สภาพหนี้สิน		
ไม่มี	27	54.0
มี		
น้อยกว่า 200,000 บาท	23	46.0

จากตารางที่ 4.4 ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปรากฏผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

พื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตร พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 70.0 มีพื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่ รองลงมาร้อยละ 18.0 มีพื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตร 6 – 10 ไร่ ร้อยละ 8.0 มีพื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตร 21 ไร่ขึ้นไป และร้อยละ 4.0 มีพื้นที่ทำกิจกรรม

ทางการเกษตร 11 – 15 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตรน้อยที่สุด 2 ไร่ มากที่สุด 40 ไร่ เฉลี่ย 7.26 ไร่

ลักษณะของพื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตร พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคนมีที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งมีเกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนเพิ่มพื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตรด้วยการทำในที่สาธารณะประโยชน์ ไร่ละ 30.0 และเช่าไร่ละ 18.0

กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคนปลูกพืชผัก รองลงมาไร่ละ 96.0 ทำนาปลูกข้าว ไร่ละ 88.0 ปลูกไม้ผล ไร่ละ 50.0 ทำปศุสัตว์/ประมง ไร่ละ 42.0 ปลูกพืชไร่ ไร่ละ 40.0 ปลูกไม้ยืนต้น และไร่ละ 22.0 ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

จำนวนแรงงานด้านการเกษตร พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ไร่ละ 30.0 มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตร จำนวน 2 คน รองลงมาไร่ละ 26.0 เท่ากัน มีจำนวนแรงงาน 1 และ 3 คน ไร่ละ 12.0 มีจำนวนแรงงาน จำนวน 5 คน และไร่ละ 6.0 มีจำนวนแรงงาน 4 คน โดยมีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2.48 คน

ลักษณะของแรงงานด้านการเกษตร พบว่าแรงงานภายในครัวเรือนของเกษตรกรรุ่นใหม่ไร่ละ 30.0 เท่ากัน มีจำนวนแรงงาน 2 – 3 คน รองลงมาไร่ละ 26.0 มีจำนวนแรงงาน 1 คน ไร่ละ 8.0 มีจำนวนแรงงาน 4 คนและไร่ละ 6.0 มีจำนวนแรงงาน 5 คน โดยจำนวนแรงงานภายในครัวเรือนเฉลี่ย 2.38 คน

การจ้างแรงงานพบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ไร่ละ 92.0 ไม่จ้างแรงงาน และมีการจ้างแรงงาน 1 คน ไร่ละ 8.0 โดยมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 0.08 คน

รายได้ของตนเองจากภาคการเกษตรต่อปี พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ไร่ละ 66.0 มีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่า 200,000 บาท รองลงมาไร่ละ 24.0 มีรายได้จากภาคการเกษตร 200,001 – 400,000 บาท ไร่ละ 8.0 มีรายได้จากภาคการเกษตร 400,001 – 600,000 บาท ไร่ละ 2.0 มีรายได้จากภาคการเกษตร 600,001 – 800,000 บาท

แหล่งสินเชื่อที่ใช้ในการเกษตร พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ไร่ละ 78.0 ใช้แหล่งสินเชื่อของตนเอง รองลงมาไร่ละ 28.0 ใช้แหล่งสินเชื่อจากญาติ พี่ น้อง ไร่ละ 16.0 ใช้แหล่งสินเชื่อของกลุ่มออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน และไร่ละ 10.0 แหล่งสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

สภาพหนี้สิน พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ไร่ละ 54.0 ไม่มีหนี้สิน และไร่ละ 46.0 มีหนี้สินน้อยกว่า 200,000 บาท

ตอนที่ 2 คิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

2.1 ระดับความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อกระบวนการพัฒนาของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ที่ 4 จังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงเป็น ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

ขั้นตอนการจัด กระบวนการ	ระดับความเหมาะสม (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน		
	5	4	3	2	1	ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1.เตรียมความพร้อมผู้เรียน								
ละลายพฤติกรรม	37 (74.0)	8 (16.0)	5 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.64	0.663	มากที่สุด
ปรับความคาดหวัง	37 (74.0)	7 (14.0)	6 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.62	0.697	มากที่สุด
2.กระบวนการจัดการเรียนรู้								
2.1 การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)								
- วิธีการและเทคนิคการ บรรยายของวิทยากร	33 (66.0)	12 (24.0)	5 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.56	0.675	มากที่สุด
- สื่อประกอบการบรรยาย	26 (52.0)	19 (38.0)	5 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.42	0.673	มากที่สุด
- การฝึกปฏิบัติ	30 (60.0)	16 (32.0)	4 (8.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.52	0.646	มากที่สุด
- ระยะเวลา	28 (56.0)	20 (40.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.52	0.580	มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N = 50

ขั้นตอนการจัด กระบวนการ	ระดับความเหมาะสม (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบน แปลผล มาตรฐาน		
	5	4	3	2	1			
2.2 การจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas								
- วิธีการและเทคนิคการ บรรยายของวิทยากร	24 (48.0)	25 (50.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.46	0.542	มากที่สุด
- สื่อประกอบการบรรยาย	33 (66.0)	17 (34.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.66	0.479	มากที่สุด
- การฝึกปฏิบัติ	37 (74.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.74	0.443	มากที่สุด
- ระยะเวลา	32 (64.0)	18 (36.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.64	0.485	มากที่สุด
2.3 การเขียนและนำเสนอโครงการ								
- วิธีการและเทคนิคการ บรรยายของวิทยากร	34 (68.0)	14 (28.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.64	0.563	มากที่สุด
- สื่อประกอบการบรรยาย	24 (48.0)	22 (44.0)	4 (8.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.40	0.639	มากที่สุด
- การฝึกปฏิบัติ	37 (74.0)	9 (18.0)	4 (8.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.66	0.626	มากที่สุด
- ระยะเวลา	34 (68.0)	13 (26.0)	3 (6.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.62	0.602	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 ระดับความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมผู้เรียน พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นต่อขั้นตอนการละลายพฤติกรรมและปรับความคาดหวัง ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.64 และ 4.62 ตามลำดับ

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

1) วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในแต่ละส่วนดังนี้ วิธีการและเทคนิคการบรรยายของวิทยากร ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56 สื่อประกอบการบรรยาย ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.42 การฝึกปฏิบัติ ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.52 ระยะเวลา ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.52

2) วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในแต่ละส่วนดังนี้ วิธีการและเทคนิคการบรรยายของวิทยากร ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.46 สื่อประกอบการบรรยาย ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.66 การฝึกปฏิบัติ ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.74 ระยะเวลา ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.64

3) วิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในแต่ละส่วนดังนี้ วิธีการและเทคนิคการบรรยายของวิทยากร ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.64 สื่อประกอบการบรรยาย ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.40 การฝึกปฏิบัติ ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.66 ระยะเวลา ระดับความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.62

2.2 ระดับความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

การศึกษาคำความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อกระบวนการพัฒนาของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ที่ 4 จังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงเป็นค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

N = 50

ขั้นตอนการจัด กระบวนการ	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบน มาตรฐาน		
	5	4	3	2	1			
1. เตรียมความพร้อมผู้เรียน								
ละลายพฤติกรรม	35 (70.0)	15 (30.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.70	0.463	มากที่สุด
ปรับความคาดหวัง	25 (50.0)	25 (50.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.50	0.505	มากที่สุด
2. กระบวนการจัดการเรียนรู้								
2.1 การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)								
- วิธีการและเทคนิคการ บรรยายของวิทยากร	31 (62.0)	17 (34.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.58	0.575	มากที่สุด
- สื่อประกอบการบรรยาย	24 (48.0)	21 (42.0)	5 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.38	0.667	มากที่สุด
- การฝึกปฏิบัติ	32 (64.0)	14 (28.0)	4 (8.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.56	0.644	มากที่สุด
- ระยะเวลา	30 (60.0)	16 (32.0)	4 (8.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.52	0.646	มากที่สุด
2.2 การจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas								
- วิธีการและเทคนิคการ บรรยายของวิทยากร	37 (74.0)	11 (22.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.70	0.544	มากที่สุด
- สื่อประกอบการบรรยาย	32 (64.0)	18 (36.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.64	0.485	มากที่สุด
- การฝึกปฏิบัติ	40 (80.0)	5 (10.0)	5 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.70	0.646	มากที่สุด
- ระยะเวลา	31 (62.0)	13 (26.0)	6 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.50	0.707	มากที่สุด

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N = 50

ขั้นตอนการจัด กระบวนการ	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบน มาตรฐาน		
	5	4	3	2	1			
2.3 การเขียนและนำเสนอโครงการ								
- วิธีการและเทคนิคการ บรรยายของวิทยากร	25 (50.0)	18 (36.0)	7 (14.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.36	0.722	มากที่สุด
- สื่อประกอบการบรรยาย	21 (42.0)	22 (44.0)	7 (14.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.28	0.701	มากที่สุด
- การฝึกปฏิบัติ	25 (50.0)	23 (46.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.46	0.579	มากที่สุด
- ระยะเวลา	28 (56.0)	14 (28.0)	8 (16.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.40	0.756	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 ระดับความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมผู้เรียน เกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจต่อขั้นตอนการละลายพฤติกรรมและปรับความคาดหวัง ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.70 และ 4.50 ตามลำดับ

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

1) วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในประเด็นวิธีการและเทคนิคการบรรยายของวิทยากร ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.58 ประเด็นสื่อประกอบการบรรยาย ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.38 ประเด็นการฝึกปฏิบัติ ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56 ประเด็นระยะเวลา ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.52

2) วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในแต่ละส่วนดังนี้ วิธีการและเทคนิคการบรรยายของวิทยากร ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.70 สื่อประกอบการบรรยาย ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.64 การฝึกปฏิบัติ ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.70 ระยะเวลา ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.50

3) วิชาการการเขียนและนำเสนอโครงการ พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละส่วนดังนี้ วิธีการและเทคนิคการบรรยายของวิทยากร ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.36 สื่อประกอบการบรรยาย ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.28 การฝึกปฏิบัติ ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.46 ระยะเวลา ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.40

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์

3.1 ระดับความพึงพอใจต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้

การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงเป็นค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ความพึงพอใจต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้

เนื้อหา	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน		
						ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน	แปลผล
	5	4	3	2	1			
การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)						4.54		มากที่สุด
- ความหมาย ความเป็นมา และความสำคัญ	30 (60.0)	13 (26.0)	7 (14.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.46	0.734	มากที่สุด
- การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผน	33 (66.0)	11 (22.0)	6 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.54	0.706	มากที่สุด
- การประยุกต์และบูรณาการแผน	34 (68.0)	14 (28.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.64	0.563	มากที่สุด
การจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas						4.62		มากที่สุด
- ความสำคัญและประโยชน์ของLean Canvas	36 (72.0)	12 (24.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.68	0.551	มากที่สุด

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

N = 50

เนื้อหา	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน		
	5	4	3	2	1	ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน	แปลผล
						มาตรฐาน		
- องค์กรประกอบและการปฏิบัติ	35 (70.0)	8 (16.0)	7 (14.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.56	0.733	มากที่สุด
- ตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas	38 (76.0)	5 (10.0)	7 (14.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.62	0.725	มากที่สุด
การเขียนและนำเสนอโครงการ						4.56		มากที่สุด
- ความสำคัญ ประโยชน์ และองค์ประกอบของโครงการ	32 (64.0)	12 (24.0)	6 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.52	0.707	มากที่สุด
- หลักการเขียนและนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน	29 (58.0)	9 (18.0)	12 (24.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.34	0.848	มากที่สุด
- ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ	41 (82.0)	9 (18.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.82	0.388	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 ระดับความพึงพอใจต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่พบว่า

1) วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจในภาพรวมมากที่สุดต่อเนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ค่าเฉลี่ย 4.54 ดังนี้ ความหมาย ความเป็นมา และความสำคัญ ของ IFPP ค่าเฉลี่ย 4.46 การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผน ค่าเฉลี่ย 4.54 การประยุกต์และบูรณาการแผน ค่าเฉลี่ย 4.64

2) วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจในภาพรวมมากที่สุดต่อเนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ค่าเฉลี่ย 4.62 ดังนี้ ความสำคัญและประโยชน์ของ Lean Canvas ค่าเฉลี่ย 4.68 องค์กรประกอบและการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ย 4.56 ตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas ค่าเฉลี่ย 4.62

3) วิชาการการเขียนและนำเสนอโครงการ พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจในภาพรวมมากที่สุดต่อเนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ค่าเฉลี่ย 4.56 ดังนี้ ความสำคัญ ประโยชน์

และองค์ประกอบของโครงการ ค่าเฉลี่ย 4.52 หลักการเขียนและนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน ค่าเฉลี่ย 4.34 ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ ค่าเฉลี่ย 4.82

3.2 ระดับการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

การศึกษาการนำความรู้จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงเป็นค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การนำความรู้จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์

N = 50

เนื้อหา	ระดับการใช้ประโยชน์ (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน		
	5	4	3	2	1	ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
การจัดทำแผนการผลิต รายบุคคล (IFPP)	1 (2.0)	43 (86.0)	6 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.90	0.364	มาก
การจัดทำแผนธุรกิจ ด้วย Lean Canvas	18 (36.0)	9 (18.0)	18 (36.0)	5 (10.0)	0 (0.0)	3.80	1.050	มาก
การเขียนและ นำเสนอโครงการ	16 (32.0)	21 (42.0)	10 (20.0)	3 (6.0)	0 (0.0)	4.00	0.881	มาก

จากตารางที่ 4.8 ระดับการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่พบว่า วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีการนำความรู้จากการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.90 วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีการนำความรู้จากการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80 วิชาการการเขียนและนำเสนอโครงการ พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่มีการนำความรู้จากการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้

4.1 ปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ ปრაกฏผล
ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ปัญหาที่มีต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้

เนื้อหา	การมีปัญห	
	จำนวน	ร้อยละ
N = 50		
การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)		
- ความหมาย ความเป็นมา และความสำคัญ	2	4.0
- การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผน	8	16.0
- การประยุกต์และบูรณาการแผน	11	22.0
การจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas		
- ความสำคัญและประโยชน์ของLean Canvas	6	12.0
- องค์ประกอบและการปฏิบัติ	16	32.0
- ตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas	2	4.0
การเขียนและนำเสนอโครงการ		
- ความสำคัญ ประโยชน์ และองค์ประกอบของโครงการ	6	12.0
- หลักการเขียนและนำเสนอ โครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน	8	16.0
- ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ	3	6.0

จากตารางที่ 4.9 ปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีปัญหาในแต่ละหัวข้อดังนี้ ความหมาย ความเป็นมา และความสำคัญ ร้อยละ 4.0 การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผน ร้อยละ 16.0 การประยุกต์และบูรณาการแผน ร้อยละ 22.0 วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีปัญหาในแต่ละหัวข้อดังนี้ ความสำคัญและประโยชน์ของLean Canvas ร้อยละ 12.0 องค์ประกอบและการปฏิบัติ ร้อยละ 32.0 ตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas ร้อยละ 4.0 วิชาการการเขียนและนำเสนอ โครงการ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีปัญหาในแต่ละหัวข้อดังนี้

ความสำคัญ ประโยชน์ และองค์ประกอบของโครงการ ร้อยละ 12.0 หลักการเขียนและนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน ร้อยละ 16.0 ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ ร้อยละ 6.0

4.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้
ปรากฏผลดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะต่อเนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้

เนื้อหา	ข้อเสนอแนะ
การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)	
- ความหมาย ความเป็นมา และ ความสำคัญ	- ควรมีการเปรียบเทียบผลที่แตกต่างของการจัดทำแผน ในแบบอื่นๆ
- การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผน	- ควรมีตัวอย่างแผนที่ประสบผลสำเร็จมากกว่านี้
- การประยุกต์และบูรณาการแผน	
การจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas	
- ความสำคัญและประโยชน์ของLean Canvas	- เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำแผนธุรกิจซึ่งเป็น เรื่องที่เข้าใจยากสำหรับบางคน น่าจะขยายเวลาหรือเรียน
- องค์ประกอบและการปฏิบัติ	ให้ผู้รู้ถ่องแท้เพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
- ตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas	และสามารถสอนต่อให้กับคนอื่นได้
	- เป็นการจัดทำแผนที่เห็นภาพได้ชัดเจน น่าจะมีการจัด สอนเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจ
	- ควรมีตัวอย่างธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากการใช้ เครื่องมือนี้มากกว่านี้
การเขียนและนำเสนอโครงการ	
- ความสำคัญ ประโยชน์ และ องค์ประกอบของโครงการ	- ระบุช่องทาง/หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนให้เกษตรกร สามารถนำโครงการไปขอรับการสนับสนุนได้แบบ
- หลักการเขียนและนำเสนอโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุน	ละเอียดกว่านี้
- ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ	

จากตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อเนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นรายวิชา มีดังนี้ วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ควรมีการเปรียบเทียบผลที่แตกต่างของการจัดทำแผนในแบบอื่นๆ ควรมีตัวอย่างแผนที่ประสบความสำเร็จมากกว่านี้ วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำแผนธุรกิจซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับบางคน น่าจะขยายเวลาหรือเรียนให้ผู้ต้องแท้เพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถสอนต่อให้กับคนอื่นได้ เป็นการจัดทำแผนที่เห็นภาพได้ชัดเจน น่าจะมีการจัดสอนเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจ ควรมีตัวอย่างธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากการใช้เครื่องมือนี้มากกว่านี้ วิชาการการเขียนและนำเสนอโครงการ ระบุช่องทาง/หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำโครงการไปขอรับการสนับสนุนได้แบบละเอียดกว่านี้

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

5.1 การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อแนวทางการพัฒนา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงเป็นค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 คิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อแนวทางการพัฒนา

ประเด็นการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน	
	5	4	3	2	1	ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน
						มาตรฐาน	แปลผล
						4.81	มากที่สุด
1. ด้านความรู้						4.81	มากที่สุด
1.1 ด้านการผลิตและการรับรองมาตรฐาน	41 (82.0)	9 (18.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.82	0.388 มากที่สุด
1.2 ด้านการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิต	40 (80.0)	10 (20.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.80	0.404 มากที่สุด
1.3 ด้านการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ฯลฯ	39 (78.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.78	0.418 มากที่สุด
1.4 ด้านการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูล	38 (76.0)	12 (24.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.76	0.431 มากที่สุด

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

N = 50

ประเด็นการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบน แปลผล มาตรฐาน		
	5	4	3	2	1			
1.5 ด้านการตลาด ช่องทาง สื่อ การประชาสัมพันธ์	46 (92.0)	4 (8.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.92	0.274	มากที่สุด
1.6 ด้านการเงิน การบัญชี ภาษี และการลงทุน	44 (88.0)	6 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.88	0.328	มากที่สุด
1.7 ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม การผลิต/แปรรูป ฯ	43 (86.0)	7 (14.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.86	0.351	มากที่สุด
1.8 ด้านการถ่ายทอดความรู้/ เทคโนโลยี /นวัตกรรม/ภูมิปัญญา	34 (68.0)	16 (32.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.68	0.471	มากที่สุด
2. ด้านทัศนคติ						4.67		มากที่สุด
2.1 มีความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และหวงแหนในอาชีพ การเกษตร	29 (58.0)	21 (42.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.58	0.499	มากที่สุด
2.2 ทำการผลิตที่คำนึงถึงความ ปลอดภัยของตนเองผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม	37 (74.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.74	0.443	มากที่สุด
2.3 ให้ความสำคัญกับการ ช่วยเหลือ/ตอบแทน/พัฒนา ชุมชน และสังคม	33 (66.0)	17 (34.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.66	0.479	มากที่สุด
2.4 ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง	36 (72.0)	14 (28.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.72	0.454	มากที่สุด

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

N = 50

ประเด็นการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน	
	5	4	3	2	1	ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน แปรผล มาตรฐาน
3. ด้านการทักษะ						4.89	มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์ตนเอง/สถานการณ์/ ตลาด ได้	39 (78.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.78	0.418 มากที่สุด
3.2 การนำข้อมูลมาใช้ในการ แก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของ ตนเอง	45 (90.0)	5 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.90	0.303 มากที่สุด
3.3 ผลผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและ มาตรฐาน	41 (82.0)	9 (18.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.82	0.388 มากที่สุด
3.4 มีการจัดการของเหลือจากการ ผลิต	44 (88.0)	6 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.88	0.328 มากที่สุด
3.5 เชื่อมโยงและสร้างเครือข่าย การผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค	48 (96.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.96	0.198 มากที่สุด
3.6 เป็นจุดเรียนรู้/เกษตรกร ต้นแบบ/วิทยากรถ่ายทอด เทคโนโลยี หรือ ให้คำแนะนำ ปรึกษาแก่ผู้อื่นได้	45 (90.0)	5 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.90	0.303 มากที่สุด
3.7 ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม/ภูมิ ปัญญาในการผลิต	44 (88.0)	6 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.88	0.328 มากที่สุด
3.8 ดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	50 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	5.00	0.000 มากที่สุด

จากตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาในแต่ละด้าน มีดังนี้

1. ด้านความรู้ จากการศึกษาพบว่า YSF เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาด้านความรู้ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.81 โดยในประเด็นย่อย YSF เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาความรู้ในระดับมากที่สุดเรื่อง การผลิตและการรับรองมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 4.82 การแปรรูปและเพิ่มมูลค่า

ผลผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.80 การบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และ ทุน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย 4.78 การวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูล มีค่าเฉลี่ย 4.76 การตลาด ช่องทาง สื่อ การประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย 4.92 ด้านการเงิน การบัญชี ภาษี และการลงทุน มีค่าเฉลี่ย 4.88 เทคโนโลยี นวัตกรรม การผลิต/แปรรูป ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย 4.86 และการถ่ายทอดความรู้/เทคโนโลยี /นวัตกรรม/ภูมิปัญญา มีค่าเฉลี่ย 4.68 ตามลำดับ

2. **ด้านทัศนคติ** จากการศึกษาพบว่า YSF เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาด้านทัศนคติในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.67 โดยในประเด็นย่อย YSF เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาความรู้ในระดับมากที่สุดเรื่อง ความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และวางแผนในอาชีพการเกษตร มีค่าเฉลี่ย 4.58 ทำการผลิตที่คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเอง ผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย 4.74 ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ/ตอบแทน/พัฒนา ชุมชนและสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.66 ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.72

3. **ด้านทักษะ** จากการศึกษาพบว่า YSF เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาด้านทักษะในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.89 โดยในประเด็นย่อย YSF เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาความรู้ในระดับมากที่สุดเรื่อง การวิเคราะห์ตนเอง/สถานการณ์/ตลาดได้ มีค่าเฉลี่ย 4.78 การนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.90 ผลិតสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 4.82 มีการจัดการของเหลือจากการผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.88 เชื่อมโยงและสร้างเครือข่าย การผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค มีค่าเฉลี่ย 4.96 เป็นจุดเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ/วิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้ มีค่าเฉลี่ย 4.90 ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม/ภูมิปัญญาในการผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.88 ดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ย 5.00

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

จากการศึกษาพบว่า YSF มีข้อเสนอแนะคือ ควรมีการไปศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้/บุคคลที่ประสบความสำเร็จจริง หรือ ไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อได้ปฏิบัติจริง เจ้าหน้าที่ในทุกระดับสามารถเป็นให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในด้านต่างๆ ได้ มากกว่าการทำงานด้านเอกสาร

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

จากการศึกษาพบว่า YSF มีข้อเสนอแนะคือ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ปัจจัยด้านการเกษตร ควรมีการดำเนิน โครงการและกิจกรรมส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการใน Social media ให้มากขึ้น และเผยแพร่ผลงานเด่น ให้เป็นที่ประจักษ์

5.2 การศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ระดับเขต จำนวน 1 ราย และระดับจังหวัด จำนวน 12 ราย โดยการสนทนากลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงเป็นค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานต่อแนวทางการพัฒนา

N = 13

ประเด็นการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน	
	5	4	3	2	1	ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน ปลายผล มาตรฐาน
1. ด้านความรู้						4.78	มากที่สุด
1.1 ด้านการผลิตและการรับรอง มาตรฐาน	9 (69.2)	4 (30.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.69	0.480 มากที่สุด
1.2 ด้านการแปรรูปและเพิ่มมูลค่า ผลผลิต	12 (92.3)	1 (7.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.92	0.277 มากที่สุด
1.3 ด้านการบริหารจัดการปัจจัย การผลิต แรงงาน ทุน ฯลฯ	10 (76.9)	3 (23.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.77	0.439 มากที่สุด
1.4 ด้านการวิเคราะห์และใช้ ประโยชน์จากข้อมูล	8 (61.5)	5 (38.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.62	0.506 มากที่สุด
1.5 ด้านการตลาด ช่องทาง สื่อ การประชาสัมพันธ์	13 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	5.00	0.000 มากที่สุด
1.6 ด้านการเงิน การบัญชี ภาษี และการลงทุน	9 (69.2)	4 (30.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.69	0.480 มากที่สุด
1.7 ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม การผลิต/แปรรูป ฯ	11 (84.6)	2 (15.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.85	0.376 มากที่สุด
1.8 ด้านการถ่ายทอดความรู้/ เทคโนโลยี /นวัตกรรม/ภูมิปัญญา	10 (76.9)	3 (23.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.77	0.439 มากที่สุด
2. ด้านทัศนคติ						4.82	มากที่สุด
2.1 มีความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และหวงแหนในอาชีพ การเกษตร	9 (69.2)	4 (30.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.69	0.480 มากที่สุด
2.2 ทำการผลิตที่คำนึงถึงความ ปลอดภัยของตนเองผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม	10 (76.9)	3 (23.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.77	0.439 มากที่สุด

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

N = 13

ประเด็นการพัฒนา	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ส่วน		
	5	4	3	2	1	ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบน	แปลผล
						มาตรฐาน		
2.3 ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ/ตอบแทน/พัฒนา ชุมชน และสังคม	11 (84.6)	2 (15.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.85	0.376	มากที่สุด
2.4 ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	13 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	5.00	0.000	มากที่สุด
3. ด้านทักษะ						4.79		มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์ตนเอง/สถานการณ์/ตลาด ได้	12 (92.3)	1 (7.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.92	0.277	มากที่สุด
3.2 การนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง	11 (84.6)	2 (15.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.85	0.376	มากที่สุด
3.3 ผลិតสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน	9 (69.2)	4 (30.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.69	0.480	มากที่สุด
3.4 มีการจัดการของเหลือจากการผลิต	8 (61.5)	5 (38.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.26	0.506	มากที่สุด
3.5 เชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายการผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค	13 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	5.00	0.000	มากที่สุด
3.6 เป็นจุดเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ/วิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้	10 (76.9)	3 (23.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.77	0.439	มากที่สุด
3.7 ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม/ภูมิปัญญาในการผลิต	11 (84.6)	2 (15.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.85	0.376	มากที่สุด
3.8 ดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	13 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	5.00	0.000	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานที่มีต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาในแต่ละด้าน ดังนี้

1. **ด้านความรู้** จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเห็นด้วยมากที่สุดกับแนวทางการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.78 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเห็นด้วยมากที่สุดกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งเรียงตามลำดับ ดังนี้ ประเด็นการผลิตและการรับรองมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 4.69 การแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.92 การบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย 4.77 การวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูล มีค่าเฉลี่ย 4.62- การตลาด ช่องทาง ลือ การประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย 5.00 การเงิน การบัญชี ภาษี และการลงทุน ค่าเฉลี่ย 4.69 เทคโนโลยี นวัตกรรม การผลิต/แปรรูป ฯ มีค่าเฉลี่ย 4.85 และการถ่ายทอดความรู้/เทคโนโลยี /นวัตกรรม/ภูมิปัญญา มีค่าเฉลี่ย 4.77

2. **ด้านทัศนคติ** จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเห็นด้วยมากที่สุดกับแนวทางการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.82 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเห็นด้วยมากที่สุดกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งเรียงตามลำดับ ดังนี้ มีความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และวางแผนในอาชีพการเกษตร ค่าเฉลี่ย 4.69 ทำการผลิตที่คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย 4.77 ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ/ตอบแทน/พัฒนา ชุมชนและสังคม มีค่าเฉลี่ย 4.85 และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ย 5.00

3. **ด้านการทักษะ** จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเห็นด้วยมากที่สุดกับแนวทางการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.79 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเห็นด้วยมากที่สุดกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งเรียงตามลำดับ ดังนี้ วิเคราะห์ตนเอง/สถานการณ์/ตลาดได้ มีค่าเฉลี่ย 4.92 การนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.85 ผลิตินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ย 4.69 มีการจัดการของเหลือจากการผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.26 เชื่อมโยงและสร้างเครือข่าย การผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค มีค่าเฉลี่ย 5.00 เป็นจุดเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ/วิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้ มีค่าเฉลี่ย 4.77 ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม/ภูมิปัญญาในการผลิต มีค่าเฉลี่ย 4.85 และดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ย 5.00

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานมีข้อเสนอแนะคือ ควรมีเวทีให้เจ้าหน้าที่ระดับเขตและจังหวัดได้ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างน้อยปีละ 1 – 2 ครั้ง เพื่อจัดวางหลักสูตรการอบรมให้สอดคล้องกัน

จากการสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานพบว่า เจ้าหน้าที่ทุกรายมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันในแต่ละประเด็นของแนวทางการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน โดยเฉพาะการตลาด ช่องทาง สื่อ การประชาสัมพันธ์ การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การเชื่อมโยง และสร้างเครือข่าย การผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค และการดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ว่าเจ้าหน้าที่ทุกรายมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ดังนั้นผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนพบว่า ความคิดเห็นของทั้งสองฝ่ายเป็นไปในแนวทางเดียวกันในระดับความคิดเห็นมากที่สุด

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรพัฒนา Young Smart Farmer ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการเรียนรู้เนื้อหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ปีงบประมาณ 2561 ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 ราย เก็บข้อมูลทุกรายโดยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ตอน โดยมีการกำหนดคะแนนความเห็นด้วยออกเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน Young Smart Farmer ระดับเขต จำนวน 1 ราย และระดับจังหวัด จำนวน 12 ราย เก็บข้อมูลทุกรายโดยการสนทนากลุ่ม ได้ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ช่วยพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและให้คำแนะนำแก้ไข ทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 20 คน ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม

สำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และนำข้อมูลที่ได้มาสรุป แปลผล และรายงานผล

1.3 ผลการวิจัย

ตารางที่ 5.1 ผลการวิจัยตอนที่ 1

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	
เพศชาย	ร้อยละ 72.0
อายุเฉลี่ย	29.72 ปี
จบการศึกษาระดับปริญญาตรี	ร้อยละ 68.0
สถานภาพโสด	ร้อยละ 74.0
ประสบการณ์การทำงานเกษตรเฉลี่ย	6.76 ปี
ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคม	
ไม่เป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน	ร้อยละ 80.0
สมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคาร/สหกรณ์การเกษตร	ร้อยละ 80.0
ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ	มากที่สุด
ปัจจัยพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	
พื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่	ร้อยละ 70.0
มีที่ดินเป็นของตนเอง	ทุกคน
กิจกรรมปลูกพืชผัก	ทุกคน
จำนวนแรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ย	2.48 คน
แรงงานภายในครัวเรือน	ร้อยละ 92.0
รายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่า 200,000 บาท	ร้อยละ 66.0
ใช้แหล่งสินเชื่อของตนเอง	ร้อยละ 78.0
ไม่มีหนี้สิน	ร้อยละ 54.0

ตารางที่ 5.2 ผลการวิจัยตอนที่ 2

ระดับความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนา	
ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมผู้เรียน	เหมาะสมมากที่สุด
ขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้	
- วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)	เหมาะสมมากที่สุด
- วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas	เหมาะสมมากที่สุด
- วิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ	เหมาะสมมากที่สุด
ระดับความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนา	
ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมผู้เรียน	พึงพอใจมากที่สุด
ขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้	
- วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)	พึงพอใจมากที่สุด
- วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas	พึงพอใจมากที่สุด
- วิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ	พึงพอใจมากที่สุด

ตารางที่ 5.3 ผลการวิจัยตอนที่ 3

ระดับความพึงพอใจต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้	
- วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)	พึงพอใจมากที่สุด
- วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas	พึงพอใจมากที่สุด
- วิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ	พึงพอใจมากที่สุด
ระดับการนำความรู้จากเนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์	
- วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)	นำไปใช้ประโยชน์มาก
- วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas	นำไปใช้ประโยชน์มาก
- วิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ	นำไปใช้ประโยชน์มาก

ตารางที่ 5.4 ผลการวิจัยตอนที่ 4

ระดับปัญหาที่มีต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้	
1. วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)	
- การประยุกต์และบูรณาการแผน	ร้อยละ 22.0
- การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผน	ร้อยละ 16.0
- ความหมาย ความเป็นมา และความสำคัญ	ร้อยละ 4.0
2. วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas	
- องค์ประกอบและการปฏิบัติ	ร้อยละ 32.0
- ความสำคัญและประโยชน์ของ Lean Canvas	ร้อยละ 12.0
- ตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas	ร้อยละ 4.0
3. วิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ	
- หลักการเขียนและนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน	ร้อยละ 16.0
- ความสำคัญ ประโยชน์ และองค์ประกอบของโครงการ	ร้อยละ 12.0
- ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ	ร้อยละ 6.0

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้แยกเป็นรายวิชาดังนี้ วิชาการจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ควรมีการเปรียบเทียบผลที่แตกต่างของการจัดทำแผนในแบบอื่นๆ ควรมีตัวอย่างแผนที่ประสบความสำเร็จมากกว่านี้ วิชาการจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำแผนธุรกิจซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับบางคน น่าจะขยายเวลาหรือเรียนรู้ให้รู้ถ่องแท้เพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถสอนต่อให้กับคนอื่นได้ เป็นการจัดทำแผนที่เห็นภาพได้ชัดเจน น่าจะมีการจัดสอนเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจ ควรมีตัวอย่างธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากการใช้เครื่องมือนี้มากกว่านี้ วิชาการเขียนและนำเสนอโครงการ ระบุช่องทาง/หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำโครงการไปขอรับการสนับสนุนได้แบบละเอียดกว่านี้

ตารางที่ 5.5 ผลการวิจัยตอนที่ 5

ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนา	YSF	เจ้าหน้าที่	แปลผล
1. ด้านความรู้	4.81	4.78	มากที่สุด
1.1 ด้านการผลิตและการรับรองมาตรฐาน	4.82	4.69	มากที่สุด
1.2 ด้านการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิต	4.80	4.92	มากที่สุด
1.3 ด้านการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน ฯลฯ	4.78	4.77	มากที่สุด
1.4 ด้านการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูล	4.76	4.62	มากที่สุด
1.5 ด้านการตลาด ช่องทาง สื่อ การประชาสัมพันธ์	4.92	5.00	มากที่สุด
1.6 ด้านการเงิน การบัญชี ภาษี และการลงทุน	4.88	4.69	มากที่สุด
1.7 ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม การผลิต/แปรรูป ฯ	4.86	4.85	มากที่สุด
1.8 ด้านการถ่ายทอดความรู้/เทคโนโลยี /นวัตกรรม/ภูมิปัญญา	4.68	4.77	มากที่สุด
2. ด้านทัศนคติ	4.67	4.82	มากที่สุด
2.1 มีความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และห่วงใยในอาชีพ การเกษตร	4.58	4.69	มากที่สุด
2.2 ทำการผลิตที่คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม	4.74	4.77	มากที่สุด
2.3 ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ/ตอบแทน/พัฒนา ชุมชนและ สังคม	4.66	4.85	มากที่สุด
2.4 ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	4.72	5.00	มากที่สุด
3. ด้านการทักษะ	4.89	4.79	มากที่สุด
3.1 วิเคราะห์ตนเอง/สถานการณ์/ตลาด ได้	4.78	4.92	มากที่สุด
3.2 การนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของ ตนเอง	4.90	4.85	มากที่สุด
3.3 ผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน	4.82	4.69	มากที่สุด
3.4 มีการจัดการของเหลือจากการผลิต	4.88	4.26	มากที่สุด
3.5 เชื่อมโยงและสร้างเครือข่าย การผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค	4.96	5.00	มากที่สุด
3.6 เป็นจุดเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ/วิทยากรถ่ายทอด เทคโนโลยี หรือ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้	4.90	4.77	มากที่สุด
3.7 ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม/ภูมิปัญญาในการผลิต	4.88	4.85	มากที่สุด
3.8 ดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	5.00	5.00	มากที่สุด

เกษตรกรรุ่นใหม่และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ ไปในทิศทางเดียวกันในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะอื่นๆ จากเกษตรกรรุ่นใหม่ ควรมีการไปศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้/บุคคลที่ประสบความสำเร็จจริง หรือไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อได้ปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ในทุกระดับสามารถเป็นให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในด้านต่างๆได้ มากกว่าการทำงานด้านเอกสาร

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ ปัจจัยด้านการเกษตร ควรมีการดำเนิน โครงการและกิจกรรมส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการใน Social media .ให้มากขึ้น และเผยแพร่ผลงานเด่น ให้เป็นที่ประจักษ์

ข้อเสนอแนะอื่นๆ จากเจ้าหน้าที่ ควรมีเวทีให้เจ้าหน้าที่ระดับเขตและจังหวัดได้ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างน้อยปีละ 1 – 2 ครั้ง เพื่อจัดวางหลักสูตรการอบรมให้สอดคล้องกัน

2. อภิปรายผล

2.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1) เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์การทำงานเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี สอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561) พบว่า มีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีตั้งแต่ ปี 2557 – 2561 ทุกสาขาวิชา ทุกสถาบันการศึกษา มีจำนวน 1,249,072 ราย และมีอัตราการว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 2.4 ของจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมด ผู้ว่างงานในปี 2561 มีจำนวน 4.91 แสนราย แบ่งเป็นผู้ว่างงานที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานมาก่อน 2.35 แสนราย และมีประสบการณ์การทำงานมาก่อน 2.56 แสนราย ซึ่งเป็นภาคเกษตรกรรมจำนวน 1.48 หมื่นราย

2) เกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ จาก เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) เว็บไซต์ (Website) และโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันอื่นๆ (Program, Application) ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับข้อมูลสถิติจาก “We Are Social” ดิจิทัลเอเจนซี และ “Hootsuite” ผู้ให้บริการระบบจัดการ Social Media และ Marketing Solutions (2561) พบว่าประเทศไทยมีประชากร 69.11 ล้านคน (53% อยู่ในเขตเมือง) แบ่งเป็นประชากรผู้หญิง 51.3% – ผู้ชาย 48.7% มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 57 ล้านคน มีผู้ใช้งาน Social Media มากถึง 51 ล้านคน มีผู้ใช้งานโทรศัพท์มือถือ สูงถึง 93.61 ล้านเลขหมาย มากกว่าจำนวนประชากร

ทั้งประเทศ ในจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตทั้งหมด มีผู้ใช้ Social Media เป็นประจำผ่าน Smart Device 46 ล้านคน “Facebook” ยังคงเป็น Social Media ยอดนิยมอันดับ 1 ของคนไทย รองลงมาคือ YouTube LINE Facebook Messenger และ Instagram ยอดผู้ใช้งาน Facebook ในไทย อยู่ที่ 51 ล้านคน

3) เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่ และทุกคนมีที่ดินเป็นของตนเอง กิจกรรมการเกษตรที่ทำทุกคนคือพืชผัก ส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตร จำนวน 2 คน และเป็นแรงงานภายในครัวเรือนมากกว่าการจ้าง รายได้จากภาคการเกษตรต่อปีส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่า 200,000 บาท ส่วนใหญ่ใช้แหล่งเงินเชื่อของตนเองและไม่มีหนี้สิน สอดคล้องกับนันทิยา ศรีหัดจันทา (2557, น. 91) พบว่า Young Smart Farmer ส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 100,000-240,999 บาท สอดคล้องกับ นลทวารธรรม มากหลาย (2557, น.83) พบว่า Young Smart Farmer ส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงาน 1-5 คน จำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.63 คน สองในสามใช้เงินเชื่อของตนเอง และสอดคล้องกับเพชรพลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น.97) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งมีการถือครองที่ดินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ โดยถือครองที่ดินเฉลี่ย 15.66 ไร่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเอง มากกว่าครึ่งส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองในการทำการเกษตร และมีรายได้ภาคเกษตรเฉลี่ย 183,543 บาทต่อปี

2.2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาในระดับความเหมาะสม มาก – มากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจได้แก่ (1) ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's theory motivation) มนุษย์เรียงลำดับจากความต้องการขั้นพื้นฐาน เพื่อการอยู่รอดไปจนถึงความต้องการทางสังคมและความต้องการยอมรับนับถือจากกลุ่มว่าตนมีคุณค่า และการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น มนุษย์จะมีความต้องการในระดับสูงๆ ได้ก็ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้ว (2) ทฤษฎีการจูงใจการบำรุงรักษาของ Herzberg ได้กล่าวถึงปัจจัยการจูงใจซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานด้านความพึงพอใจ ได้แก่ โอกาส ความสำเร็จ การยอมรับ ความรับผิดชอบความเจริญก้าวหน้า และปัจจัยการบำรุงรักษา ซึ่งเป็นตัวขัดขวางความพึงพอใจ ได้แก่ นโยบายขององค์กร สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (3) ทฤษฎีแรงจูงใจของ McClelland ซึ่งแบ่งความต้องการของมนุษย์ เป็น 3 ประเภท คือ ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการมีอำนาจ และความต้องการความสัมพันธ์ โดยความต้องการความสำเร็จหรือที่เรียกว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้น ถ้าบุคคลใดมีสูงจะมีความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งให้ลุล่วงไปด้วยดี และแข่งขันกันมาตรฐานอันดีเยี่ยม และ (4) ทฤษฎีการคาดหวังของ Vroom ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของบุคคล จะประเมินความเป็นไปได้ของผลที่จะบังเกิดขึ้นแล้ว จึง

ดำเนินการปฏิบัติที่ตนคาดหวังไว้ การจูงใจขึ้นอยู่กับการคาดหวังของมนุษย์ต่อผลที่เกิดขึ้น ทฤษฎีการคาดหวังของ Vroom นี้ ทำนายว่าบุคคลจะร่วมกิจกรรมที่เขาคาดหวังว่าจะได้รับรางวัลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เขาปรารถนา

2.3 ความพึงพอใจและการนำไปใช้ประโยชน์ของเนื้อหาจากระบบการจัดการเรียนรู้

เกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจต่อเนื้อหาจากระบบการจัดการเรียนรู้ ในระดับมากที่สุด ทั้ง 3 วิชา และมีการนำความรู้จากเนื้อหาจากระบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด 3 วิชา สอดคล้องกับ พชรพลย์ เอี่ยมอักษรณ์ (2557: 93 - 94) พบว่า 1) เกษตรกรรุ่นใหม่มีความพึงพอใจในด้านหลักสูตรการอบรมมากที่สุด ได้แก่ การศึกษาดูงานในแปลงเกษตรกรต้นแบบ/แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปรับกระบวนการทัศนสร้างแรงจูงใจ 2) เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก หลังการอบรม โดยมีระดับความรู้อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ ความรู้ด้านการปลูกพืช การจัดการดิน การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงปลา การเพาะเห็ด การจัดการฟาร์ม การผลิตขยายและการใช้สารชีวภัณฑ์ การตลาด และการวิเคราะห์ SWOT 3) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้จากการฝึกอบรมหลักสูตร Young Smart Farmer พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก โดยมีการนำความรู้ไปใช้ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตพืช/สัตว์/ประมง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อเนื้อหาจากระบบการจัดการเรียนรู้

1) ปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อเนื้อหาจากระบบการจัดการเรียนรู้ต่อรายวิชาส่วนใหญ่จากการสัมภาษณ์ พบว่า เป็นปัญหาที่เกิดจากความสนใจใคร่รู้ต่อเนื้อหาวิชานั้นๆ ซึ่งเกษตรกรรุ่นใหม่ได้มีการพูดคุยสอบถามเพิ่มเติมกับวิทยากร ณ ช่วงเวลานั้นจนได้รับความกระจ่างหรือได้รับข้อมูลที่ต้องการเพียงพอแล้ว

2) ข้อเสนอแนะของเกษตรกรรุ่นใหม่ในแต่ละรายวิชา ทำให้ทราบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความสนใจในเนื้อหาหลักสูตรที่ได้เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ เกษตรกรรุ่นใหม่มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อองค์ความรู้ใหม่ๆ มีการคาดการณ์ถึงอนาคตที่จะเกิดจากการใช้องค์ความรู้นั้นๆ เมื่อได้เห็นตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จและได้ลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.5-6) ที่สรุปไว้ว่า ปัจจัยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง คือ เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เรียนรู้ ได้คิด จากหลากหลายวิธีการทั้งจากสื่อ การลงมือปฏิบัติจริง มีการสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย กิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเชื่อว่าเกษตรกรสามารถเรียนรู้ได้

ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน ความเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้กับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

2.5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนบน

การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นใหม่และเจ้าหน้าที่ ต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดต่อแนวทางการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ ด้านทักษะ ตามเกณฑ์การประเมินศักยภาพ YSF ของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ด้านการผลิตและการรับรองมาตรฐาน ด้านการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิต ด้านการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต/แรงงาน/ทุน ด้านการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูล ด้านการตลาด ช่องทาง สื่อ การประชาสัมพันธ์ ด้านการเงิน การบัญชี ภาษี และการลงทุน ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม การผลิต/แปรรูป ฯ ด้านการถ่ายทอดความรู้/เทคโนโลยี /นวัตกรรม/ภูมิปัญญา มีความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และวางแผนในอาชีพการเกษตร ทำการผลิตที่คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ/ตอบแทน/พัฒนา ชุมชนและสังคม ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง วิเคราะห์ตนเอง/สถานการณ์/ตลาด ได้ การนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง ผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีการจัดการของเหลือจากการผลิต เชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายการผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค เป็นจุดเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ/วิทยากร ถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือ ให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้ ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม/ภูมิปัญญาในการผลิต และดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้จากผู้ที่ประสบความสำเร็จและได้ทดลองฝึกปฏิบัติจริง ควรมีการปรับกระบวนการทัศนสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกร เป็นการปรับทัศนคติ โดยการให้วิทยากรที่เป็นเกษตรกรต้นแบบ หรือประสบความสำเร็จมาแล้วประสบความสำเร็จ แนวทางการทำงาน หรือใช้สื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ ประกอบ เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่เห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น หลักสูตรเนื้อหาการฝึกอบรมควรมีส่วนรวมในการกำหนดเนื้อหา เพื่อจะได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากที่สุด วิทยากรควรจัดให้มีการบรรยาย และการสาธิตจากวิทยากร ปรชาญ์เกษตรกร ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรรุ่นใหม่จะสามารถเกิดการเรียนรู้ได้มากจากสื่อบุคคล และควรเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วม และฝึกปฏิบัติจริง ละการศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ในแปลงเกษตรกรต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เห็นแนวทางการทำกิจกรรมการเกษตรจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จครบทั้งกระบวนการ เพื่อนำความรู้ นั้นมาปรับใช้กับกิจกรรมของตนเองต่อไป สอดคล้องกับ นที ขลิบทอง (2559) เรื่องการเสริมสร้าง

ภาวะผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตร จำเป็นต้องเสริมสร้างความรู้ความสามารถในทั้ง 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ควรเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้ ที่เป็นการต่อยอดให้พัฒนาสู่ผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ที่มีการบริหารจัดการการเกษตรอย่างสร้างสรรค์ พึ่งพาตนเองได้ เกื้อกูลชุมชนและสังคม ภายใต้การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้าด้วยกัน สามารถเป็นต้นแบบทั้งด้านแนวคิดและการทำการเกษตรแบบยั่งยืน ดังนี้

3.1.1 ด้านความรู้และทักษะ

- มาตรฐานและการรับรอง (ในประเทศและต่างประเทศ)
- การแปรรูป-การเพิ่มมูลค่าสินค้า/ผลิตภัณฑ์
- การตลาด ได้แก่ การสร้างแบรนด์ (Branding) การวิจัยทางการตลาด (Marketing Research) การวิเคราะห์ พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Analytics) การสื่อสารการตลาดในยุคดิจิทัล (Marketing Communication in the Digital Era) การตลาดค้าปลีก (Retail Marketing) การตลาดดิจิทัล (Online Marketing)

- การทำ/ใช้สื่อ และการประชาสัมพันธ์
- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตร
- การเจรจาธุรกิจ และการส่งออกสินค้า/ผลิตภัณฑ์
- การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์/เครื่องช่วยทุ่นแรง ด้วยตนเอง

3.1.2 ด้านทัศนคติ

- เน้นการทำการเกษตร/ประกอบธุรกิจเกษตร ที่มีคุณภาพ ตอบสนองต่อความต้องการอาหารและปัจจัยในการดำเนินชีวิตภายในครอบครัวและชุมชนก่อนเป็นอันดับแรก
- การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นร่วมกับนวัตกรรม/เทคโนโลยีในขั้นตอน / กระบวนการ
- เน้นการเกษตรที่สอดคล้องกับบริบท เอื้อประโยชน์ มีความเกื้อกูล และชุมชนมีส่วนร่วม

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับเรื่ององค์ความรู้ด้านการเกษตรของ Young Smart Farmer ต้นแบบ และ Smart Farmer ต้นแบบ เพื่อเป็นแนวทางและเป็นต้นแบบในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). *คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร*. การจัดกระบวนการเรียนรู้: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). *คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร* การพัฒนาองค์กรเกษตรกรกรวิสาหกิจชุมชน และเครือข่าย. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). *คู่มือการปฏิบัติงานโครงการประจำปี 2561* โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer).
- นลทวรรณ มากหลาย. (2557). *แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- นันทิยา ศรีทัดจันทา. (2557). *แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- นาฏสุดา เขมมะสิริ. (2548). *การฝึกอบรมเกษตรกร:แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2550). *จิตวิทยาการประชุม อบรม สัมมนา*. มหาวิทยาลัยทักษิณ: สงขลา.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2556). *แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา*. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา*. หน่วยที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2557). *การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บทเรียนจากมสข.และ ภาคี*. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนา Young Smart Farmer (ระยะที่ 2) วันที่ 20-23 พฤษภาคม 2557 ณ โรงแรมวรบุรีอโยธยา คอนเวนชั่น รีสอร์ท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (อัคราณา).
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2557). *การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเกษตร*. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนา Young Smart Farmer (ระยะที่ 1) วันที่ 20-23 พฤษภาคม 2557 ณ ห้องประชุมกรมส่งเสริมการเกษตร ชั้น 5 อาคาร 1. (อัคราณา).
- เพชรวัลย์ เอี่ยมอารมณ์. (2557). *แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

ภณิดา ชัยปัญญา. (2541). ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อกิจกรรมไร่นาสวนผสมภายใต้โครงการ
ปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของจังหวัดเชียงราย.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. ม.ป.ป. เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. :กัมภีร์
กศน. สืบค้นจาก ebook.nfe.go.th/nfe_ebook/data_ebook/20/14_111_120.pdf

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ม.ป.ป. ความหมายของการพัฒนา. สืบค้นจาก [mgmtsci.stou.ac.th/downloads/
ความหมายของการพัฒนา.pdf](http://mgmtsci.stou.ac.th/downloads/ความหมายของการพัฒนา.pdf)

สมคิด บางโม. (2553). เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. กรุงเทพฯ: บริษัท วิทย์พัฒน์ จำกัด.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

คำชี้แจง

1. คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้นำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้นซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด
ดังนั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบคำถามทุกข้อตรงตามความจริงที่ปฏิบัติและ
ตรงตามความคิดเห็นของท่าน
2. แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
ตอนที่ 3 ความพึงพอใจและการนำเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อเนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
3. ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้

* * * * *

ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาค-
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

- 1.1 เพศ ชาย หญิง
- 1.2 ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)
- 1.3 ระดับการศึกษาสูงสุดของท่านคือ

☐ 1. ประถมศึกษา	☐ 2. มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	☐ 4. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)
☐ 5. ปริญญาตรี	☐ 6. ปริญญาโท
☐ 7. ปริญญาเอก	
- 1.4 สถานภาพการสมรส

☐ 1. โสด	☐ 2. สมรส	☐ 3. หม้าย	☐ 4. หย่า	☐ 5. แยกกันอยู่
---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	--
- 1.5 ประสบการณ์การทำงานเกษตร.....ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

2) ปัจจัยทางด้านสังคม

2.1 การเป็นอาสาสมัครและผู้นำชุมชน (มีตำแหน่งทางสังคม)

1. ไม่เป็น

2. เป็น (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

1) ผู้นำชุมชน 2) อสม. 3) สมาชิก อบต./เทศบาล

4) ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ 5) อื่น ๆ ระบุ.....

2.2 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

1. ไม่เป็น

2. เป็น (ระบุได้มากกว่า 1 กลุ่ม)

1) กลุ่มส่งเสริมอาชีพ 2) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 3) วิสาหกิจชุมชน

4) ธนาคาร/สหกรณ์การเกษตร 5) อื่นๆ ระบุ.....

2.3. การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ระดับการได้รับข้อมูลด้านการเกษตร				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แหล่งสื่อบุคคล					
1) ผู้นำชุมชน					
2) เพื่อนบ้าน					
3) เจ้าหน้าที่รัฐ					
4) เจ้าหน้าที่เอกชน					
5) อาสาสมัครเกษตร					
6) ประชาชนชาวบ้าน/ เกษตรกรปราดเปรื่อง					
2. แหล่งสื่อกลุ่ม					
1) การประชุม/สัมมนา					
2) การอบรม/สาธิต					
3) การทัศนศึกษาดูงาน					
4) ศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ					

3.แหล่งสื่อมวลชน					
1) โทรทัศน์ / วิทยุกระจายเสียง A.M. / F.M.					
2) หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร แผ่นพับ					
3) นิตรรศการ / การจัดงาน					
4) สื่อวีดิทัศน์ (VDO/VCD)					
5) สมาร์ทโฟน (Smart phone)					
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT)					
1) เฟซบุ๊ก (Facebook)					
2) ไลน์ (Line)					
3) เว็บไซต์ต่างๆ (Website)					
4) โปรแกรม/แอปพลิเคชันอื่นๆ (Program, Application)					

3) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

3.1 พื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตร รวมทั้งสิ้น.....ไร่

3.2 ลักษณะพื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมทางการเกษตร(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1เป็นของตนเอง 2เช่า

3ที่สาธารณะประโยชน์ 4อื่น ๆ ระบุ.....

3.3 กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1ข้าว 2ไม้ผล 3พืชผัก 4ปศุสัตว์/ประมง

5. พืชไร่ 6. ไม้ยืนต้น 7. ไม้ดอกไม้ประดับ

3.4 จำนวนแรงงานด้านการเกษตร ทั้งหมดจำนวน.....คน แบ่งเป็น

1ภายในครัวเรือน.....คน 2จ้างแรงงาน.....คน

3.5 รายได้ของตนเองจากภาคการเกษตรต่อปี (ประมาณ)

1. น้อยกว่า 200,000 บาท 2. 200,001 – 400,000 บาท 3. 400,001 – 600,000 บาท

4. 600,001 – 800,000 บาท 5. 800,001 – 1,000,000 บาท 6. มากกว่า 1,000,001 บาท

3.6 แหล่งสินเชื่อที่ใช้ในการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1ของตนเอง 2ญาติ พี่ น้อง 3กลุ่มออมทรัพย์ /กองทุนหมู่บ้าน

4ธนาคารพาณิชย์ 5อื่น ๆ ระบุ.....

เนื้อหากระบวนการจัดการเรียนรู้	ระดับความพึงพอใจ					ระดับการนำไปใช้ประโยชน์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
- หลักการเขียนและนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน										
- ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จ										

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อเนื้อหาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้
ท่านมีปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการจัดเนื้อหาในกระบวนการจัดการเรียนรู้อะไรบ้าง

ประเด็น	การมีปัญหา		ข้อเสนอแนะ
	ไม่มี	มี	
1. การจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)			
- ความหมาย ความเป็นมา และ ความสำคัญของ IFPP			
- การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำแผน			
- การประยุกต์และบูรณาการแผน			
2. การจัดทำแผนธุรกิจด้วย Lean Canvas			
- ความสำคัญและประโยชน์ของ Lean Canvas			
- องค์ประกอบและการปฏิบัติ			
- ตัวอย่างแผนธุรกิจจาก Lean Canvas			
3. การเขียนและนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน			
- ความสำคัญ ประโยชน์ และ องค์ประกอบของโครงการ			
- หลักการเขียนและนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน			

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่

ท่านมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในประเด็นต่อไปนี้ในระดับใด

ประเด็นการพัฒนาศักยภาพ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านความรู้					
1.1 ด้านการผลิตและการรับรองมาตรฐาน					
1.2 ด้านการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิต					
1.3 ด้านการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต/แรงงาน/ทุน ฯ					
1.4 ด้านการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูล					
1.5 ด้านการตลาด ช่องทาง สื่อ การประชาสัมพันธ์					
1.6 ด้านการเงิน การบัญชี ภาษี และการลงทุน					
1.7 ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม การผลิต/แปรรูป ฯ					
1.8 ด้านการถ่ายทอดความรู้/เทคโนโลยี /นวัตกรรม/ภูมิปัญญา					
2. ด้านทัศนคติ					
2.1 มีความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า และห่วงแหนในอาชีพการเกษตร					
2.2 ทำการผลิตที่คำนึงถึงความปลอดภัยของตนเอง ผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม					
2.3 ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ/ตอบแทน/พัฒนาชุมชนและสังคม					
2.4 ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง					
3. ด้านการปฏิบัติ					
3.1 วิเคราะห์ตนเอง/สถานการณ์/ตลาด ได้					
3.2 การนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเอง					
3.3 ผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐาน					
3.4 มีการจัดการของเหลือจากการผลิต					
3.5 เชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายการผลิต-การตลาด-ผู้บริโภค					

ประเด็นการพัฒนาศักยภาพ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.6 เป็นจุดเรียนรู้/เกษตรกรต้นแบบ/วิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือ ให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้					
3.7 ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรม/ภูมิปัญญาในการผลิต					
3.8 ดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

.....

.....

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวธิดา วงษ์กุลเถาะ
วัน เดือน ปีเกิด	19 กันยายน 2533
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ปี 2554
สถานที่ทำงาน	สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

